На стр. 18

Днес в броя

Едва 5% от учащите на възраст от 15 до 29 години у нас работят, докато учат, според „Евростат“

На стр. 5

Стефан Филчев, директор на Професионалната гимназия по жп транспорт „Христо Смирненски“ в Карлово: „Към момента училището е разчистено и от второто наводнение най-вече благодарение на военните, на доброволци и на колегите“

На стр. 7

Емилия Юрчиева, директор на СУ „Антим I“ в Златоград: „Добрите учители са основата на едно училище. Когато учителите са подготвени, те изискват – от себе си, от учениците и от директора. Само знания не са достатъчни. Трябва да се развиват и умения“

Българска академия на науките
www.bas.bg

Силата на информацията

®

АЗ·БУКИ

Вестникът е правоприемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg
www.azbuki.eu

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 36 (1586) 8 – 14 септември 2022 г. Година XXXI. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,50 лв.

Снимка БНУ „Родна реч“ – Бремен, Германия

Учителите от Българското неделно училище „Родна реч“ в Бремен, Германия, посрещнаха своите възпитаници на 3 септември с питка, здравец и мед. През 2022/2023 г. там ще се обучават деца в яслена и предучилищна група и от I до IX клас.
За откриването на учебната година във Франция четете на стр. 21

Реформи в професионалното образование до края на 2023 г.

Предвиждат се промени в Закона за ПОО, намаляване броя на специалностите и засилване на партньорството по сектори

Министерството на образованието и науката подготвя реформи в професионалното образование, които трябва да са факт до края на 2023 г. Това стана ясно по време на работната среща на началниците на регионалните управления на образованието с министъра на образованието и науката проф. Сашо Пенов, зам.-министър Мария Гайдарова и експерти от МОН, на която се обсъдиха всички аспекти около началото на новата учебна година.

„Ангажирали сме се със съществена реформа, която трябва да се осъществи в кратки срокове – до третото тримесечие на 2023 г., както е заложено в националния План за възстановяване и устойчивост“ – информира Ваня Тивидошева, дирекция „Професионално образование и обучение“. – За целта ще трябва да променим Закона за професионално образование и обучение, така че да улесним съответствието на търсените и предлаганите квалификации в по-оперативен порядък и да актуализираме списъка на професиите. Това означава да намалим броя на специалностите, които в момента са 514, и да мислим в посока на прием по широкопрофилни професии и специализации в XI и XII клас.“

Сред приоритетите е професионалното образование и обучение да се разшири по устойчив начин, включително дуалната форма. Друг приоритет е партньорският формат в професионалното образование и обучение, който е по-широк от този при дуалното обучение, защото в него трябва задължително да се включват и висшите училища. Идеята е браншовите организации, местните власти и висшите училища да работят заедно на секторен принцип, което да доведе до повишаване качеството на обучението във всяка една от специалностите.

На стр. 2

Азбучни истини

Вместо цвете

Антоанета НАЙДЕНОВА

Тече трескава подготовка преди старта на учебната година. Родители и ученици пазаруват, директори и учители проверяват класните стаи и се надяват започнатите ремонти да приключат до 15 септември. Но всичко това са бели кахъри на фона на проблемите, пред които е изправена ПГ по жп транспорт „Христо Смирненски“ в Карлово, която на два пъти беше залята от проливните дъждове.

Към момента класните стаи на училището са отводнени и измити от калта благодарение на доброволци, военни и местни компании, които даряват нужното оборудване. Ръководството на „Христо Смирненски“ планира до първия учебен ден да приспособи фитнес зала и фоайе на общежитие в учебни кабинети, като се надява да събере достатъчно средства в учредената за целта дарителска сметка (виж сметката на стр. 5).

Екипът от Математическата гимназия „Акад. Кирил Попов“ в Пловдив призовава колегите си към подкрепа за карловската гимназия и другите пострадали учебни заведения в областта. Те инициираха кампанията „Вместо цвете дари надежда!“, чиято идея е децата да заменят традиционните за 15 септември букети с дарение в подкрепа на бедстващите от наводненията. Математическата гимназия е обявила и събиране на пакетирани храни, завивки, санитарни материали и други продукти от първа необходимост.

Дано към тази навременна и полезна кампания се присъединят училища от цялата страна. Защото истинските хора се познават по действията си при бедствия и кризи. А от всички управляващи се очаква, когато дойдат на власт, да работят за това да не се случват повече подобни поразии заради непочистени канавки, дерета и речни корита. Да спрат незаконната сеч и да вземат мерки за укрепване на диги и язовирни стени.

9 770861 339001

В МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

Още 16 795 ученици, придружавани от 1726 ръководители, получават средства за безплатна почивка по Националната програма „Отново заедно“. Правителството отпусна 5 515 500 лева за финансиране на дейностите от втория етап на Програмата от 1 до 19 юли. От тях 4 955 220 лева се насочват към 142 общини за покриване на разходите по пътуванията на 15 059 ученици и 1539 ръководители от общо 398 общински училища. МОН получава 473 000 лв. за финансиране на 39 държавни училища за пътуване на 1038 ученици и 116 ръководители и на 8 частни училища за екскурзии на 400 ученици и 42 ръководители. 44 000 лева отиват в Министерството на културата за финансиране на 4 държавни училища за почивки на 159 ученици, придружавани от 17 ръководители. На Министерството на младежта и спорта се дават 43 250 лв. за пътуванията на 139 ученици и 12 ръководители от 4 спортни училища.

За тази година бюджетът на Програмата е общо 22 600 000 лева. През първия ѝ етап, който приключи на 30 юни, бяха одобрени за участие над 17 000 ученици и ръководители.

* * *

Министерският съвет отпусна и 15 млн. лева по Програмата за изграждане и основен ремонт на спортни площадки в държавните и общинските училища. С тях ще бъдат осигурени съвременни условия за спорт на открито за над 69 000 ученици, обучаващи се в 132 училища в страната. В 72 от тях предстои да бъдат изградени нови спортни площадки със специализирана настилка. В останалите 60 училища съществуващите игрища ще бъдат основно ремонтирани.

Общо 12 701 518 лева се предоставят на 77 общини. С тях ще бъдат изградени нови спортни площадки в 60 общински училища, а в други 50 площадките ще бъдат основно ремонтирани. 2 060 593 лева се отпускат и за 20 държавни училища, финансирани от МОН. В половината от тях ще бъдат изградени нови спортни площадки, а в останалите 10 предстои ремонт на съществуващите. 237 889 лева са осигурени и за Министерството на културата. Те ще бъдат използвани за строителство на площадки за спорт в две държавни училища.

По-дълга ваканция между сроковете

Продължителността на учебната година засега няма да се променя

По-дълга ваканция ще имат учениците между двата срока, като тя ще продължи от 1 до 5 февруари 2023 г. Това е записано в заповед на министъра на образованието и науката за определяне графика на учебното време на учебната 2022/2023 г.

Есенната ваканция ще бъде от 29 октомври до 1 ноември включително. Около коледните и новогодишните празници няма да се учи от 24 декември 2022 г. до 2 януари 2023 г. включително. Пролетната ваканция за I – XI клас е от 8 до 17 април 2023 г. включително, а дванайсетокласниците ще почиват от 12 до 17 април.

Отново неучебни ще бъдат дните на задължителните държавни зрелостни изпити и на изпитите за национално външно оценяване в VII и X клас. Матурата по БЕЛ е предвидена за 19 май догодина, а вторият ДЗИ и изпитът за придобиване на професионална квалификация – за 23 май. НВО по БЕЛ в края на VII и на X клас е планирано за 13 юни, а по математика – за 16 юни. Предвижда се 25 май да бъде неучебен, но присъствен ден за училищни, просветни и културни дейности.

Публикувани са и заповедите за определяне на дати за провеждането на НВО на учениците в IV, в VII и в X клас и на график на дейностите през учебната 2022/2023 г., както и за провеждането на матурите и на задължителните ДЗИ за придобиване на професионална квалификация.

Националното външно оценяване по БЕЛ в IV клас да се проведе на 29 май 2023 г. от 10 часа, а изпитът по математика да започне в същия час на 30 май. НВО по БЕЛ за седмокласниците е планирано за 13 юни от 9 часа, по математика – за 16 юни от 9 часа, а изпитът по желание по чужд език да започне от 9 часа на 14 юни. Съответно НВО по БЕЛ в X клас да започне в 11 ч. на 13 юни, по математика – по същото време на 16 юни, а по чужд език (по желание на ученика) – на 14 юни.

Изпитът по ИТ за измерване на дигитални компетентности (по желание) се предвижда да се проведе на 19 юни 2023 г. по график в две сесии – от 8,30 и от 14,30 часа.

Традиционно първи ще завършат учебната година дванайсетокласниците – на 16 май. Вторият срок за I – III клас завършва на 31 май, за IV – VI клас – на 15 юни, и за V – VI клас за паралелките в спортни училища – на 30 юни. В края на юни ще завършат и учениците от VII до XI клас. За паралелки с професионална подготовка или с дуална система на обучение в X и XI клас ще има и 2 или 4 седмици за производствена практика в периода 1 юли – 31 август 2023 г. АЗ-БУКИ

Янка Такева, председател на СБУ:

Необходимо е да се увеличи учебното време

„Необходимо е да се увеличи учебното време“, коментира във Варна председателят на Синдиката на българските учители Янка Такева, съобщи БТА.

„Имаме 270 учебни дни на базата на разчета. Когато махнем съботите, неделите, официалните празници и ваканциите, се получават от 150 дни за обучение на децата от I до IV и до 180 дни за тези от XII клас. В рамките на това време какво качество на образованието искаме“, отбелязва Такева. И уточнява, че нейното предложение е да се направи задълбочено проучване, да се обясни на родителите и на хората, които протестираха срещу увеличаването на учебното време, че в рамките на 180 учебни дни учителите и чудеса да искат да направят, не могат.

Според Янка Такева е необходимо удължаване на учебната година с две седмици в края ѝ. За целта обаче системата на образованието трябва да се подготви. Необходимо е да се сложат климатици в учебните заведения, да се преформулира и преначише Наредбата за учебните планове и програми, а за това са нужни около две години технологично време.

Националният инспекторат отличи училища

Петя НИКОЛОВА

Математическата гимназия „Доктор Петър Берон“ – Варна, Природо-математическата гимназия „Яне Сандански“ и Първо ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ в Гоце Делчев са трите образователни институции, получили най-висок брой точки от конкурса „Знак на качество“ на Националния инспекторат по образование.

През учебната 2021/2022 година качеството на образованието се оценява от Националния инспекторат в 148 училища. 70 от тях получават оценка „Много добра“ и са номинирани да се включат в Конкурса, като изпратят кандидатурите си за областите на инспектиране „Образователен процес“, „Управление“ и „Институционална среда“, както се наричат и категориите на Конкурса. Девет училища се включват, като в 6 от тях качеството на образование е много добро и в трите сфери на инспектиране.

Математическата гимназия „Доктор Петър Берон“ – Варна, получава най-много точки в категория „Образователен процес“ – 150. На второ и трето място са Неврокопската професионална гимназия „Димитър Талев“ – Гоце Делчев (131), и Първо основно училище „Св. св. Кирил и Методий“ – Гоце Делчев (122).

В категория „Управление“ със 155 точки на първо място се класира Природо-математическата гимназия „Яне Сандански“ – Гоце Делчев. На второ и трето място са Първо основно училище „Св. св. Кирил и Методий“ – Гоце Делчев (122), и Професионалната гимназия по дизайн „Елисавета Вазова“ – София (107).

В третата категория – „Институционална среда“, победител е Първо ОУ „Св.св. Кирил и Методий“ – Гоце Делчев (122). На второ място е Неврокопската професионална гимназия „Димитър Талев“ – Гоце Делчев (102), на трето – 107. основно училище „Хан Крум“ – София (82).

Целта на конкурса „Знак на качество“ е да се популяризират ефективни модели в образователните институции у нас, които спомагат за постигане на устойчивост на качеството на образованието.

Конкурсните разработки на първите три училища във всяка категория ще бъдат публикувани в рубриката „Добри практики“ на сайта на НИО.

Любителите на доброто четиво в София имат възможности за вълнуващи срещи с рекорден брой издателства и нови заглавия по време на „Алея на книгата“, която продължава до 11 септември в центъра на столицата

Снимка „Алея на книгата“

Реформи в професионалното...

От стр. 1

За тази цел МОН работи заедно с Националната агенция за професионално образование и обучение, МТСП, с национално представените работодателски организации, обсъжда промените и с консултативния съвет по ПОО към министъра на образованието, но все още е в процес на работа. Концепцията е да се работи по браншове – например от сектор „Туризъм“ всички средни и висши училища, експерти, работодатели да разработят заедно цялата учебна документация – от образователните стандарти, през учебните програми до изпитните програми.

Учебната 2022/2023 г. започва с 2347 училища и 1799 детски градини.

„През лятото имаше ремонти в близо 900 училища, като в преобладаващата част вече са приключили. В около 60 училища ремонтните дейности ще продължат, но за учениците ще бъдат осигурени условия за нормален учебен процес“, каза пред БНР Евгения Костадинова – директор на дирекция „Съдържание на предучилищното и училищното образование“ в МОН. Безплатните учебници и учебните комплекти за учениците до VII клас вече са доставени. АЗ-БУКИ *Още на стр. 8 – 17*

Партньорство родители – учители в 174 школи в страната

Родители стават партньори на учителите в 174 училища, кандидатствали по Националната програма „Заедно за всяко дете“. Срещите между родители, ученици и учители започват от 15 септември и ще продължат до 30 юни 2023 г. Те са по модул „Участвай и променяй – родителят, активен партньор в училищния живот“ на Националната програма, който е с бюджет от 500 000 лева, съобщават от МОН.

Плавният преход от детската градина в училището, кандидатстването след VII клас и последващото професионално ориентиране са само част от проблемите, по които родители и учители ще работят заедно. Срещите между тях се провеждат след заявен интерес от страна на родителите по предварително посочени от тях теми. И тази година училищата се насърчават да сключват споразумения с родителите, в които да се посочат задълженията и отговорностите на страните по отношение на доброто възпитание и образование на учениците.

Българските празници и обичаи, здравословното хранене, емоционалното състояние на учениците, стимулирането им да четат, начините за изграждане на навици за успех при децата, решаването на конфликтни ситуации също са сред темите, които вълнуват родителите и са предложени от тях за предстоящите срещи. Планира се те да се осъществят под формата на беседа или лекция, а някои и като спортни мероприятия. Част от училищата са поканили външни лектори и педагогически специалисти от училището, като участието им е съобразено с темата. АЗ·БУКИ

4 от 4 по информатика

Българският отбор печели второ място на Младежката балканска олимпиада

Снимка MediaBricks

След отлично представяне по информатика български ученици спечелиха 4 медала от Младежката балканската олимпиада в Румъния. На Балканиадата родните гимназисти премериха знания с 48 състезатели от 11 държави и завоюваха 2 златни, 1 сребърен и 1 бронзов медал. Надпреварата се проведе от 30 август до 2 септември.

Златните медали спечелиха Андрей Стефанов (VII клас, Първа частна математическа гимназия – София) и Михаил Михалев (VIII клас, ПМГ „Акад. Иван Гюзелев“ – Габрово). Среброто завоюва Симона Христова (VIII клас, ПМГ „Нанчо Попович“ – Шумен), а бронзът е за Огнян Йоргов (IX клас, СМГ). Ръководители на отбора за Младежката балканиада са Емил Келеведжиев (ИМИ – БАН) и Румен Михов (студент по компютърни науки в Софийския университет).

„Представянето ни е много добро. По медали в неофициалното класиране сме на второ място след Румъния – казва Емил Келеведжиев. – В Младежката балканиада по информатика участват балканските страни плюс Азербайджан и Украйна като гости. В нея могат да се състезават ученици, които до края на календарната година няма да навършат 16 години. Децата са от седми и осми клас. Бронзовият ни медалист е деветокласник, но е тръгнал по-рано на училище. Задачите бяха много трудни, от алгометрично естество. Особеното на тази олимпиада е, че задачите в нея са върху материал, който не се изучава в училище. За разлика от олимпиадите по математика, където пак е много трудно, но основните неща се изучават в учебната програма.“ АЗ·БУКИ

Помощ от 300 лева за всички първокласници и осмокласници

Всички семейства, чиито деца са записани за първи път в I или VIII клас на държавно или общинско училище, имат право на еднократна помощ от 300 лв. за покриване на част от разходите в началото на новата учебна 2022/2023 г. Средствата се отпускат независимо от техните доходи, при условие че децата живеят постоянно в страната и не са настанени за отглеждане извън семейството. Помощта се предоставя и за деца, настанени в семейства на роднини и близки и приемни семейства, както и на настойник/попечител. На еднократната помощ нямат право родители, чиито деца са записани в частни училища.

Финансовата подкрепа се отпуска след подаване на заявление. В случаите, в които дирекция „Социално подпомагане“ не може да получи информация по служебен път, към него се прилагат удостоверение, че детето е записано в I/VIII клас на държавно или общинско училище, издадено от съответното училище, и копие от удостоверение за назначаване на настойник или попечител.

Заявлението се подава след записване на детето, но не по-късно от 15 октомври 2022 г. Изключение се прави за случаите, когато поради здравословни причини, установени с протокол на ЛКК, детето не може да започне училище, но не повече от 6 месеца от започване на учебната година.

Заявлението може да бъде подадено в дирекция „Социално подпомагане“ по настоящ адрес. Образци на заявления могат да бъдат получени на място в ДСП или изтеглени от официалната интернет страница на Агенцията за социално подпомагане, както и от сайта на Системата за сигурно електронно връчване.

Помощта се изплаща на два транша. Първата половина се изплаща след влизане в сила на заповедта за отпускането ѝ, а втората – в началото на втория учебен срок, ако детето продължава да посещава училище.

Отпуснатата еднократна помощ подлежи на връщане, ако детето не постъпи в училище, освен ако това е невъзможно поради здравословното му състояние. Средствата се възстановяват, в случай че ученикът не продължи обучението си през втория учебен срок до завършване на I/VIII клас, освен ако това е невъзможно поради здравословното му състояние, или ако в рамките на един месец е отсъствал повече от 5 учебни часа без уважителни причини. АЗ·БУКИ

Кампания на Института за български език – БАН, и в. „Аз-буки“

НАПИСАНОТО ОСТАВА. ПИШИ ПРАВИЛНО!

За правописа на някои термини с променливо *я*

Кристияна СИМЕОНОВА*

От гледна точка на правописа на термини с променливо *я* много интересни са случаите на думи с две или повече ударения, при които е възможен дублетен изговор и съответно дублетен правопис. Това обикновено са сложни думи с главно и второстепенно ударение с компонент, съдържащ променливо *я*. Думите с две ударения представляват доста голяма част от научно-техническата лексика и са с много широка и актуална употреба. За определящо в българския език се смята главното ударение и затова правописът на този тип сложни думи трябва да е в съгласие с него. Но поради индивидуалните различия при произнасянето често главното и второстепенното ударение се изравняват по сила. Затова и формите с *я*, и формите с *е* се приемат за правилни. Срещат се и двата варианта. Ето няколко примера, които включват не само термини: *голямокалибрен* и *големокалибрен*; *голямогабаритен* и *големогабаритен*; *голямотонажен* и *големотонажен*; *голямоформатен* и *големоформатен*; *дясноцентристки* и *десноцентристки* и др. (Официален правописен речник на българския език 2012, с. 212, 244, 412).

Съществуват обаче сложни термини, които имат само едно ударение. При тях сричката с променливо *я* е извън ударение и се пише и произнася само с *е*. За тях не е отбелязана дублетност. Например: *железобетонен, железопътен, железодобивен*, *песъкодобивен, песъкоразпръсквач* (Официален правописен речник на българския език 2012, с. 260, 458).

В езика ни непрекъснато навлизат нови сложни думи, чийто правопис още не е напълно установен, затова актуализирането на правописните и терминологичните речници е важна задача на българските езиковеди.

***Д-р Кристияна Симеонова** *е главен асистент в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките.*

Кандидат педагозите – количество срещу качество

По 10 – 20 молби за обявено свободно работно място получават директори на пловдивски училища, но повечето от кандидатите са наскоро завършили или без опит. Други идват директно от студентската скамейка – семестриално завършили, но все още без официална диплома.

В Пловдив и областта се търсят учители по математика и информационни технологии, физика и химия, биология, чужди езици, технологии и предприемачество. Има вакантни позиции за образователен медиатор, логопед, психолог, педагогически съветник.

Директори са неприятно изненадани, че голяма част от кандидатите изобщо не познават нормативната уредба, учебните планове и програми за образователния етап, за който кандидатстват. На въпрос защо избират тази професия, посочват като основни мотиви доброто заплащане, ваканциите и социалните придобивки.

Кандидатите са много, но качествените хора със солидна подготовка – единици, констатират школските мениджъри.

Броени дни преди началото на новата учебна година на интернет страниците на регионалните управления по образованието продължават да се търсят преди всичко учители по математика, информационни технологии и английски език. Интерес има и към преподаватели по професионална подготовка, както и по природни науки, български език и литература, чужди езици, музика, рисуване, психолози, ресурсни учители, образователни медиатори, начални учители и педагози в ЦОУД. Традиционно най-много учители се търсят в София, но съответно и конкуренцията е най-голяма. АЗ·БУКИ

Търсят най-добрите млади преводачи

Средните училища във всички страни от ЕС вече могат да се записват в ежегодния конкурс по превод на Европейската комисия Juvenes Translatores. До 20 октомври училищата могат да регистрират онлайн своите ученици, за да се състезават с техни връстници в ЕС. Учителите могат да попълнят формуляра за регистрация на всеки от 24-те официални езика на ЕС.

2022-ра е Европейската година на младежта, затова и тази година участниците ще превеждат текстове на тема „Европейска младеж“. Ще могат да превеждат между всеки два от 24-те официални езика на ЕС, което предоставя общо 552 възможни езикови комбинации.

ЕК на случаен принцип ще избере 705 учебни заведения измежду всички регистрирани, като броят във всяка държава ще е равен на броя на местата, които страната има в Европейския парламент. За България те са 17. След това избраните училища посочват до петима ученици, които да участват в Конкурса. Те могат да бъдат с всякакво гражданство, но всички участници трябва да са родени през 2005 година.

Конкурсът ще се проведе онлайн на 24 ноември 2022 г. Младите преводачи ще мерят сили в надпреварата по превод едновременно във всички избрани за участие средни училища в ЕС.

Имената на победителите – по един за всяка държава, ще бъдат обявени през февруари 2023 г. Те ще бъдат поканени да получат наградите си през пролетта на 2023 г. на церемония в Брюксел. Там ще имат възможност да се срещнат с професионални преводачи от Европейската комисия и да научат повече за професията и работата с езици.

Генерална дирекция „Писмени преводи“ на ЕК организира ежегодния конкурс Juvenes Translatores (от лат. – млади преводачи) от 2007 насам. Целта му е да популяризира чуждоезиковото обучение в училищата и да запознае младите хора с работата на преводача.

В НЯКОЛКО РЕДА

ЕК ПОЛУЧИ ОТ БЪЛГАРИЯ ПЪРВОТО ИСКАНЕ за плащане по Плана за възстановяване и устойчивост в размер на 1,37 млрд. евро по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост. Цялостният план на страната ни за възстановяване и устойчивост ще бъде финансиран с 5,68 млрд. евро под формата на безвъзмездни средства. Плащанията се основават на резултатите и зависят от изпълнението от страна на България на инвестициите и реформите, очертани в нейния план за възстановяване и устойчивост. ЕК ще направи оценка на искането и ще изпрати предварителната си оценка на изпълнението на Икономическия и финансов комитет на Съвета.

* * *

РАСТЕ ПОДКРЕПАТА ЗА ЕДИНЕН ОТГОВОР на ЕС на руското нашествие в Украйна и гражданите имат все по-голямо доверие в ЕС, сочи проучването „Стандартен Евробарометър“ от лятото на 2022 г. Почти 80% от европейците подкрепят икономическите санкции, наложени от ЕС на руското правителство, дружества и физически лица. Преобладаващото мнозинство от гражданите са съгласни, че ЕС следва да инвестира във възобновяеми енергийни източници (87 %) и да намали зависимостта си от руските източници на енергия (86 %). Одобрението за еврото е достигнало най-високото си равнище досега. Европейците обаче са все по-загрижени за икономическото положение в ЕС и в собствената им страна.

* * *

ЮБИЛЕЙНОТО 90-О ИЗДАНИЕ на Европейското изложение в Страсбург откри българският еврокомисар Мария Габриел заедно с еврокомисаря за работни места и социални права Никола Шмит. Изложението е разположено на 350 щанда и посреща хиляди посетители до 11 септември. За първи път Европейското изложение се провежда в нов изложбен парк, дело на японския архитект Кенго Кума. Паркът е изграден предимно от дърво и се вписва по уникален начин в околната среда, следвайки ценностите на Новия европейски Баухаус – естетика, устойчивост и приобщаване. Страсбург ще бъде Световна столица на книгите през 2024 г.

Младите хора и университетите – движеща сила за иновациите

Образованието и уменията са залегнали в нов манифест, защото са основата, върху която се гради бъдещето на Европа

Страница на Антоанета НАЙДЕНОВА

Едно от най-мащабните събития, посветени на иновациите, технологиите и младежта – конференцията Startup Olé, откри българският еврокомисар Мария Габриел по време на работно посещение в Саламанка, Испания. В рамките на събитието е представен манифестът „Младите хора и иновациите“, изготвен в контекста на Европейската година на младежта. Той е резултат от поредица срещи и консултации на комисар Габриел с младите хора при подготовката на приетата през юли Нова европейска иновационна програма.

„Образованието и уменията са основата, върху която градим нашето бъдеще. Искаме Европа да има необходимия резерв от таланти, за да бъде лидер в новата вълна високотехнологични иновации. Манифестът, включващ стратегия с 20 конкретни действия, свързани с кръговата икономика, образованието по предприемачество и увеличаване броя на създадените от млади предприемачи стартъпи, ще подкрепи реализирането на ключовите инициативи на Новата европейска иновационна програма и ще мотивира много млади хора да бъдат начело на инициативите за иновации в Европа“, заяви Мария Габриел.

В центъра на дискусиите беше ключовата роля на образованието като двигател на иновациите. Само два месеца след като комисар Габриел постави началото на Европейската мрежа на иновативни висши учебни заведения, тя проведе среща с нейните членове, сред които са два български университета – Тракийският университет в Стара Загора и Техническият университет в Габрово. Мрежата дава възможност на 37-те си члена да обменят опит и идеи, а също и да организират дискусии за ролята на висшето образование като двигател на иновациите.

В Новата европейска иновационна програма се поставя силен акцент върху високотехнологичните умения. Университетите имат важна роля за привличането на таланти във високотехнологичните сектори. Затова българският еврокомисар се срещна с представители на стартъп села в Испания, както и на 4 университетски алианса (Unit+, E3UDRES2, uniGreen и EBU), представляващи 30 висши учебни заведения в Европа. Те споделиха опит и идеи, насочени към мобилизиране сектора на висшето образование и развитие на иновационния му потенциал.

„Сега е важно да се засили партньорството с регионите, с бизнеса. Това ще постигнем с мрежата от иновативни университети, която ще предложи конкретни препоръки за интегриране на иновациите в образованието. Заедно ще направим Европа движеща сила на високотехнологичните иновации, създадени въз основа на силния резерв от таланти“, заяви Мария Габриел.

Повече жени и момичета в областта на науката и иновациите и модели за подражание, които да вдъхновяват младите, е целта на форума „Жени и момичета в СТЕМ“. Той ще се проведе на 26 октомври 2022 г. Събитието се организира за втора поредна година от екипа на българския еврокомисар Мария Габриел съвместно с #GirlsGoCircular. Форумът ще събере на едно място представители на индустрията и академичните среди, научни изследователи и ученици. Ще се дискутира на тема насърчаване равенството между мъжете и жените в науката и иновациите, както и насърчаване участието на повече жени и момичета в обучението и кариерното развитие в СТЕМ специалностите.

Снимка ЕП

Европейският парламент ще одобри нови правила, които да гарантират, че минималните заплати в ЕС осигуряват достоен стандарт на живот на всички работещи. През последното десетилетие делът на хората, които работят, но въпреки това са заплашени от бедност, расте в много страни от Съюза. ЕК предложи през октомври 2020 г. законодателна рамка за адекватни минимални заплати. ЕП и Съветът постигнаха споразумение, което ще се гласува от депутатите на пленарната сесия на 12 – 15 септември

Да помогнем на наводненото училище

В ПГ по жп транспорт „Христо Смирненски“ в Карлово имат готовност за началото на учебната година, която ще открие министър Сашо Пенов

Този брой в. „Аз-буки“ ни отвежда в наводнената на два пъти от проливни дъждове Професионална гимназия по жп транспорт „Христо Смирненски“ в Карлово. Екипът на училището се радва, че поредният порой, който се изсипа в региона вечерта на 1 септември, не е залял отново почистените от калта и тинята класни стаи. Педагозите имат готовност да започнат новата учебна година, но преди това трябва да приспособят няколко помещения за учебни кабинети. За тази цел са нужни средства и училищното настоятелство при ПГЖПТ „Христо Смирненски“ е открило дарителска сметка в УниКредит Булбанк с IBAN: BG03UNCR70001525025480

Антоанета НАЙДЕНОВА

През август проливен дъжд на два пъти наводни класните стаи на Професионалната гимназия по жп транспорт „Христо Смирненски“ в Карлово. На помощ за разчистването се притекоха не само от персонала на училището, но и местни хора. Четири аварийни екипа със специализирана техника – помпи за отводняване, чували за събиране на отпадъци и техника за почистване, са изпратени от Столичната община.

Какво е положението сега? „Към момента училището е разчистено и от второто наводнение най-вече благодарение на военните, на доброволци и на колегите. Помещенията са отводнени, измити са от калта. ВМЗ тези дни също много ни помогна – разказва пред „Азбуки“ директорът на училището Стефан Филчев. – Слава богу, снощи (на 1 септември, вечерта, б.а.) бяхме пощадени. Въпреки че пак валя, пак беше порой, но не в Карлово, а около града всичко е залято.

При нас дойде експерт от Министерството на образованието и науката и ни помогна да подготвим документацията, за да получим средства по съкратена процедура за справяне с щетите. Тя вече е изпратена към междуведомствената комисия. Началникът на РУО – Пловдив, Антоанета Пакова ме уведоми, че заседанието ѝ се отлага за 9 септември. И застраховател мина да направи оглед, състави протокол. Изпратили сме план-сметка за 900 000 лева грубо. В сумата се включва възстановяването на големия корпус на училището и спортна площадка, а също и инфраструктурата. Имам предвид не само вътрешната – като ремонтиране на кабинети и работилници, а и външната инфраструктура – изграждане на подпорна стена, моста, който е съборен, и т.н. Надяваме се да можем да направим тази подпорна стена, защото веднъж на 10 години има по един такъв порой. Тогава вече няма да имаме този проблем. Разбира се, това зависи и от мерките, които ще предприеме Общината.“

Стефан Филчев, директор

Професионалната гимназия по жп транспорт в Карлово разполага общо с 19 кабинета и 4 учебни работилници. Четири от напълно ремонтираните кабинети на първия етаж, в които още не са влизали ученици, са пострадали от наводнението. Други току-що ремонтирани стаи са на втория етаж и са спасени от стихията. Към училището има и общежитие, което не функционира като такова. Базата му се използва за библиотека, фитнес зала, лекарски кабинет, учебен кабинет. Ръководството на гимназията планира в бъдеще да възстанови поне част от общежитието.

„Въпреки трудностите имаме готовност за започване на учебната година – заявява Стефан Филчев. – Даже ще я открием в присъствието на министъра на образованието и науката проф. Сашо Пенов. Решили сме да минем на кабинетна система и всеки клас да си стои в класната стая, докато не възстановим разрушеното от стихията. Няма да имаме достатъчно кабинети, но ще приспособим други помещения за целта. По предварителни сметки ще имаме недостиг на три кабинета. Затова ще използваме временно фитнес залата и фоайето на общежитието за тази цел. Нещата са динамични, преди дни получихме дарение от една фирма, така че мисля, че ще се справим. Имаме готовност веднага да ремонтираме поне някои основни кабинети. Но трябва да изчакаме междуведомствената комисия. Даже пуснахме покана за обществена поръчка и документацията е готова, но чакаме да видим какви средства ще получим.“

Гимназията по жп транспорт ще стартира новата учебна година с 15 паралелки, от които 3 са новите. Има вероятност да станат и 4 до 15 септември. Обявеният прием за учебната 2022/2023 г. е по 4 специалности: „Охранителна техника и системи за сигурност“, „Автотранспортна техника“, „Осигурителни и комуникационни системи в жп инфраструктурата“ и „Фризьорство“. В другите випуски на ПГЖПТ има и специалност „Компютърна техника и технологии“, но вече няма да се прави прием по нея.

По специалност „Осигурителни и комуникационни системи в жп инфраструктурата“ в някои от випуските формата на обучение е дуална. Но тазгодишната паралелка е с редовна форма на обучение. Гимназията е получила предложение от БДЖ да направи още една паралелка с две специалности, от които едната да е с дуална форма на обучение. Това обаче предстои да бъде обсъдено в близките една-две седмици.

В „Христо Смирненски“ учениците в редовна форма на обучение са около 280, а в самостоятелната форма са към 30. За тяхното обучение се грижат 30 учители, както и педагогически съветник, образователен медиатор и психолог.

Повече от половината ученици на ПГЖПТ са пътуващи. Транспорт е осигурен за направленията, в които има най-голям брой ученици. На останалите се плащат транспортни карти. Повечето от децата са от уязвимите групи. Гимназията работи по Механизма за обхват със своите специалисти. „Проблемът с тях обаче е много по-сериозен – споделя Стефан Филчев. – Много от родителите изоставят децата си тук сами, после ги взимат със себе си в чужбина. Австрия и Германия са основните им дестинации, после пак се връщат. При нас дойдоха пак едни родители, чието дете преди две години напусна училище. А сега учебните програми са променени така, че за да продължи образованието си, ще трябва да държи приравнителни изпити. За съжаление, много малка част от родителите си признават, че объркват живота на децата си. Въпреки това повечето ученици успяват да завършат. За тази година съм си поставил като основна цел да се повиши качеството на обучението, за да могат да изкарват държавния зрелостен изпит по БЕЛ. Иначе с второто ДЗИ по професията всички се справиха много добре. След като завършат, някои се реализират по професията. Най-много се радваме на тези, които продължават образованието си във висши училища. Но доста отиват да търсят препитание в чужбина по примера на родителите си.“

Професионалната гимназия по жп транспорт „Христо Смирненски“ е основана през 1962 г., като професионално-техническо училище по сградостроителство без собствена сграда и материална база. Това стимулира учители и ученици да направят постъпки за изграждане на училище. Идеята им се реализира през 1965 г., когато започва строителството на нова училищна сграда и терен към нея. През същата година училището е преименувано в Средно професионално-техническо училище по транспортно строителство. Придобива статут на средно професионално-техническо училище по железопътен транспорт след преминаването му през 1991 г. към БДЖ, а от 2003 г. е професионална гимназия.

Снимка ПГЖПТ „Христо Смирненски“ – Карлово

Гимназията вече получава дарения от частни лица и компании, а от фирма „Акварел“ – оборудване за два училищни кабинета

За добрата теоретична и практическа подготовка се използват бази на производствени звена и предприятия от системата на жп транспорта, като тези на Вагоноремонтния завод – Карлово, на локомотивните депа в Пловдив и Стара Загора. Помощ в подготовката на учениците от специалност „Телекомуникационни системи“ оказва ВТУ „Тодор Каблешков“ в София, както и електротехническите секции в Пловдив и София.

На 28 април 2022 г. е отбелязан 60-годишен юбилей от създаването на гимназията. Открити са нова учебна лаборатория по НП „Осигуряване на съвременна образователна среда“, музейна експозиция във фоайето на втория етаж и бюст-паметник на Христо Смирненски.

Гимназията работи и по други проекти на МОН, като „Подкрепа за успех“, „Равен достъп до училищно образование в условията на кризи“ и занимания по интереси. По тях са сформирани различни клубове – „Приятели на армията“, „Ампер“, „Млад фризьор“, „Природолюбител“, „Дигитален свят“, „Дебати“ и други.

„Започваме ремонт и на покривите на училищните сгради, които с моя докладна са одобрени по инвестиционната програма на МОН за тази година – казва Стефан Филчев. – Стойността на ремонта на трите покрива и един кабинет е 281 000 лв. с ДДС. Работниците вече са тук и даже вдигнаха скелето. Но днес Карлово отново е в бедствено положение, с преливащи реки и не могат да започнат ремонта. Работилниците могат да се използват, но първо ще подменим целия покрив, който не е обновяван от десетилетия. А след това вече ще търсим начин да оправяме останалото поетапно. Ще сменим изпочупените стъкла, след това – електроинсталацията, която е много стара, и всичко останало.“

Още след първото наводнение на гимназията служебният министър на образованието и науката проф. Сашо Пенов се свърза с директора ѝ по повод бедственото положение. Филчев го запознава с пораженията, а министърът обещава пълно съдействие при организацията по минимизиране на щетите.

Съюзът на работодателите в системата на народната просвета преведе 2000 лв. по сметката на настоятелството на ПГ по жп транспорт в Карлово, заяви във „Фейсбук“ още след първото наводнение председателят на организацията и директор на столичното 119. СУ „Акад. Михаил Арнаудов“ Диян Стаматов. Миналата седмица училището получава дарение и от Синдиката на българските учители.

„Колегите идват на работа в екипи, защото имаме много работа да подготвим началото на учебната година. Имаме нужда от средства. Обявили сме дарителска сметка и вече има хора, които се отзовават. Надявам се и някои по-големи фирми да се включат. Пожелавам си следващия път да ви поканя да дойдете при нас, за да видите колко хубаво е станало всичко в училището“, казва в края на разговора ни Стефан Филчев.

Снимка ОУ „Стою Шишков“ – Смолян

13 деца завършиха успешно лятното училище за бъдещи първолаци

В Смолянско готови за 15 септември

Ангел ДОБРИКОВ

Над 240 първокласници се очаква да прекрачат за първи път училищния праг в училищата в община Смолян. Сред тях ще бъдат и 13-те деца, включени в успешно завършилото лятно училище за бъдещи първокласници в ОУ „Стою Шишков“ – Смолян, съобщават от Общината.

Услугата се предоставя от педагог и медиатор и чрез интерактивни методи, игри в съответствие с предпочитанията на децата, у тях се създават умения, навици и положителни нагласи, които ще ги подпомогнат в първите стъпки в училище. По време на лятното училище са осигурени учебни помагала и пакети с храна, организирани са и кратки екскурзии в рамките на града. Накрая е проведен открит урок, по време на който децата показват придобитите знания.

На 15 септември своите възпитаници ще посрещнат 12 общински детски градини, девет основни и две средни училища, две профилирани гимназии и два центъра за подкрепа за личностно развитие в общината. През учебната 2022/2023 г. в най-голямата среднородопска община ще функционират и три държавни професионални гимназии и две средни училища в сферата на фолклорните и приложните изкуства.

Четири от детските градини са в селата Широка лъка, Смилян, Търън и Момчиловци. На тяхна територия и в село Арда ще отворят врати пет основни училища. Предприемат се мерки за ограничаване на рисковете от COVID-19. Всички училища имат готовност при необходимост да преминат от присъствено към онлайн обучение.

Към края на август образователните институции са почти напълно осигурени с педагогически и медицински специалисти. Самостоятелно локално отопление ще осигурява нормалното протичане на учебно-възпитателния процес през продължителния есенно-зимен сезон.

В същото време, продължава да бъде болезнен проблемът с демографския срив и миграцията в Смолянско. Паралелките се топят и намаляват всяка година, млади семейства напускат родните места заедно с децата си. Запазването на детските градини и училищата в среднородопските села се превръща в значим жизнен фактор. Важна предпоставка за съхраняване на образователните институции е предложението на смолянските общинари до МОН за включване през новата учебна година на всички образователни институции в селата в Списъка на защитените детски градини и училища, както и подкрепа на мотивираните искания на част от училищните директори за формиране на самостоятелни маломерни или слети паралелки.

Наследник на вековни просветни традиции

В СУ „Христо Ботев“ в Калофер залагат на извънкласната дейност – от гайдарство до плетене на дантели

Средно училище „Христо Ботев“ в Калофер е наследник и свидетел на процесите, протичащи в българското образование, разказва неговата директорка Таня Маринова. Още в зората на Възраждането таксидиотите, минаващи през града, наред с разясняването на християнските добродетели, са обучавали момчетата на четмо и писмо. Тук е работил Неофит Рилски, тук знаменитият даскал Ботьо Петков създава модерна среда за образование и участва в споровете за устройство на книжовния език. Тук е роден Екзарх Йосиф – дипломатът в расо, подпомогнал стотици селища да изградят своите читалища и училища, за да поддържат пламъка на българщината в своите задгранични общности. Град, свързал името си с титана на словото и действието Христо Ботев, с началото на техническите и военните постижения на Родината, с фината душевност на поети, с благородството на щедри дарители.

В духа на тези исторически факти СУ „Христо Ботев“ е определило своята визия като училище, което ангажира, насърчава и подкрепя всяка отделна личност да получи образование, съответстващо на потребностите на съвременния живот. Педагозите в него постоянно усъвършенстват професионалните си умения. От 11 души 8 са магистри, от тях четирима са с две магистратури. Креативни и граждански активни личности, те са спечелили доверието на своите ученици с мотивацията си за успех и непрекъснато приложение на принципа „Учене през целия живот“.

Днес в СУ „Христо Ботев“ се обучават 131 ученици. Средният годишен успех е много добър, а на Националното външно оценяване – добър.

„По повод 170-ата годишнина от рождението на Христо Ботев по моя инициатива организирахме Национален ученически събор, който се проведе в рамките на три дни – казва Таня Маринова, носител на отличието „Директор на годината“ към Съюза на работодателите в системата на народната просвета в България (СРСНПБ). – Поканихме да участват всички училища с патрон Христо Ботев – отзоваха се 30, дойдоха и родители, и кметове. Всяко училище имаше презентация, ученици рецитираха стихове на Ботев. Показахме на гостите забележителностите в града. Още ме питат кога пак ще направя такъв събор.“

Дейността на училището се подчинява на приоритетните области и стратегическите цели, определени от Министерството на образованието и науката, подчертава директорката. А успоредно с осъществяването на учебните програми тук се работи и по спечелени проекти по националните програми на МОН, като „Подкрепа за успех“, „Образование за утрешния ден“, „Управление по време на кризи“, „Подкрепа на целодневното обучение в училище“.

Учениците активно се включват в Националната програма на Министерството на здравеопазването „Посланици на здравето“, както и в Националната програма на Министерството на културата „Културните институции в помощ на образованието“.

Одобрено е участие на СУ „Христо Ботев“ в екологичната инициатива „Когато станем 100 000, ще посадим гора“. За целта са доставени паркови фиданки за озеленяване на двора. В Деня на Земята учениците засаждат за всеки клас по един храст магнолия.

Възпитаници на училището печелят отличия от националното състезание „Знам и мога“ за четвърти клас на МОН, както и от „Любословие“, което се провежда под егидата на общността на учителите филолози. Ежегодно тук се организира и месец на книгата. Спечелен е и проект за подобряване базата на училищната библиотека.

Много радост донася участието в международния младежки фестивал на изкуствата „Музите“, организиран от Националния дворец на децата в София. СУ „Христо Ботев“ участва в конкурса с гайдарския си състав и завоюва първа награда във възрастовата група от V до VII клас. Любопитното е, че в състава има и много момичета гайдарки.

Отличия има и от конкурса, организиран от Общинската библиотека – Карлово, „Писмо до Дядо Коледа“, както и от националния конкурс „Рисувам и разказвам“ на Министерството на културата. Учениците редовно участват в общински и национални конкурси за поезия – има отличени поетически творби по повод годишнина на Димчо Дебелянов.

„Нашите възпитаници се включват и в Националния конкурс, посветен на Деня на християнското семейство и християнската православна младеж – казва директорката. – Традиционно е и участието в образователната програма на Девическия манастир край Калофер, към който е и Неделното училище, където се изучава вероучение. То се посещава ежеседмично от 70% от учениците, от техните родители. Посещават го дори и през лятото. В конкурса, организиран от клуб „Християнски добродетели“, имаме първа награда за стихотворение, втора награда за рисунка и награда за есе.“

Активна дейност развива и клуб „Калофер в миналото“, който организира проучване на исторически факти и личности от историята на града. Например Тошковичевия препис на „История славянобългарска“, с какъвто училището разполага, всяка година се преписва от ученици от V до VII клас с калиграфски шрифт. В клуба се изследват спомени на съграждани за топонимия, свързана с важни събития, запознаване с литературни творци, живели и творили в града. Получените резултати се представят публично пред местната общественост. Децата полагат постоянно грижи и за паметниците в Калофер, като ги почистват. По време на ежегодния празник на калоферската дантела, който е на 15 август – Деня на Успение Богородично, ученически демонстрират забравения занаят.

„Училището участва в абсолютно всички събития, организирани от Националния музей „Христо Ботев“ – подчертава Таня Маринова. – Нито една проява там не минава без нас.“

Спортните турнири, организирани от Община Карлово, също се радват на голям интерес. Отборите на училището редовно печелят състезания по волейбол и баскетбол. Много популярно сред учениците е и туристическото дружество „Хайдут“ и организираните от него ежегодни походи и екологически дейности в района на хижа „Рай“.

Национален парк „Централен Балкан“ има офис в града и в него често се правят изнесени уроци. Учениците с готовност са включват в техни образователни инициативи и екологични събития. С предприятието SKF училището си сътрудничи за осъществяване на професионално ориентиране. Спортен клуб „Самсон“ е по вдигане на тежести. Негови членове са печелили медали от състезания у нас и в чужбина.

„Тази година по моя инициатива група ученици посетиха Народното събрание и Президентството в навечерието на 24 май – казва Маринова. – Гайдарският състав и рецитацията на Ботеви стихове трогнаха депутатите до сълзи. Голямо впечатление ни направи и библиотеката в Президентството.“ АЗ·БУКИ

Снимка Читалище „Христо Ботев 1869“ – Калофер

Гайдарският състав е една от гордостите на Калофер

„Добрите учители са основата на едно училище. Когато учителите са подготвени, те изискват – от себе си, от учениците и от директора.“ Това са думи на директора на СУ „Антим I“ в Златоград Емилия Юрчиева. Тя посочва къде успешните екипи търсят решение на един от сериозните проблеми пред съвременното образование – как да се мотивират учениците и да се повиши нивото на обучението.

От килийното училище до иновациите

СУ „Антим I“ в Златоград продължава традицията образованието да се пази с ентусиазма на възрожденците

Петя НИКОЛОВА

Средното училище в Златоград, което съхранява традициите в образованието, чества 170-годишен юбилей през 2022 г. Пътят на просветата тръгва от 1830 г., когато в двора на една от най-ранните църкви в Родопите – „Успение на Пресвета Богородица“, се открива килийно училище. А през 1852 г. отваря врати Взаимното училище и поставя началото на светското обучение. И днес Златоград пази просветата с желанието и ентусиазма на възрожденците. Ако някой се усъмни в това, нека отиде във Взаимното училище, преобразувано в Музей на просветното дело. Там може да види единствената музейна сбирка на просветното дело в Средните Родопи, както и макет на сградата – образец на българската възрожденска архитектура, направен през 1987 г. от ученичката на СУ „Антим I“ Нина Петкова. Сред експонатите се намира и най-старият писмен паметник от родопското възраждане – „Златоградски писмовник“ от 1852 г., за който се твърди, че е доказателство за началото на родопската възрожденска култура. „Тази култура продължава да се развива и днес – отбелязва Емилия Юрчиева – благодарение на това, че в Златоград живеят напредничави родители, които открай време държат на образованието на децата си.“

Съзнанието и на родителите, и на учителите, че са две еднакво важни страни, прави устойчив образователния процес в Златоград. „Ние – и като родители, и като учители, се познаваме – пояснява директорката на СУ „Антим I“. – И ако не сме родители, сме приятели. Затова всички се грижим за нашите деца“. И така е повече от век. Преди 170 години Взаимното училище се основава по инициатива на хората от града, построява се с техния доброволен труд и съществува на тяхна издръжка. Не е случаен фактът, че днес на входа му са отпечатани думите на Константин Иречек: „У българите просвещението не е нещо, наложено от правителството, но народът сам се старае да се просвещава и усъвършенства“. Светското обучение във Взаимното училище е двугодишно и прилага Бел-Ланкастърския метод – по-големите и по-напреднали ученици помагат на по-малките.

„Днес учителят играе друга роля“, твърди директорката на Емилия Юрчиева. И уточнява, че той „трябва винаги да бъде „в час“ с учебните програми, със съдържанието на учебниците, да не пести енергията си и да не си позволява да остава на нивото, на което е бил преди 10 години. При толкова много заобикаляща ни информация, учителят трябва да я събере и да я поднесе по такъв начин, че ученикът да запомни повече от половината. Да остане в главата му нещо, което ще му върши работа.“

Снимка СУ „Антим I“ – Златоград

Празничен урок на тема „170 години история, опит и традиции. 170 години духовност“ провеждат учениците от V^А клас по повод юбилейните честванията на училището

Емилия Юрчиева, директор

Хората в Златоград разказват, че когато основават Взаимното училище, няколко пъти родителите отхвърлят предлаганите учители, защото не са на необходимото високо ниво. Сравнение правят с учителите в Цариград, където учат децата на по-заможните родопчани. Непрекъснатите контакти в сферата на търговията и занаятите със съседна Гърция и тогавашната Турска империя налагат необходимостта от знания и умения. „Още оттогава става ясно, че добрата подготовка винаги е мотивиращ фактор. СУ „Антим I“ предлага добра подготовка“, казва Емилия Юрчиева. И учениците редовно постигат високи резултати. „Но е необходимо учителят да бъде много добре подготвен. Интересът на децата се повишава от учителя“, допълва директорката и дава за пример часовете за занимания по интереси. В СУ „Антим I“ са сформирани 15 групи.

„Учениците искат да се изявяват. И когато учителят им предостави тази възможност, а учебното съдържание се доближи като форма до техния интерес – да бъде трансформирано във вид на народна песен, която да изпеят, или на скеч, който да изиграят, значително се повишава усвояването на материала“, категорична е Юрчиева.

Директорката разказва, че при посещението си в училище в побратимения на Златоград гръцки град Хрисуполи вижда как напълно здрави маси и столове се подменят, защото всяка година материалната база се възстановява. „Вече и при нас разполагаме със 100% нова материална база – казва тя. – Много ни помагат националните програми и проекти, но и това засяга учителите. Ако са добри, те държат и базата да отговаря на изискванията им, а директорът не може да не се съобрази с желанията на учителите.“

И докато посетителите на Музея на просветното дело в Златоград могат да се снимат пред читанката за четвърто отделение на Тодор Влайков от 1908 г., да седнат зад дългите маси с подредени мастилници и пера и да се пренесат в онова време на просветителски порив и жажда за знания, днес учениците търсят отговора на въпроса: „Защо, госпожо, трябва да учим това?“.

За директорката на СУ „Антим I“ в Златоград отговорът е ясен: „Само знанията не са достатъчни. Трябва да се развиват и да се прилагат умения. И това всъщност е мотивацията – да убедим учениците, че не всичко, което им преподаваме в час, е само по някаква наредба или по някаква програма. За децата е важно да разберат как ще приложат знанията си.“

В гимназията има една професионална паралелка по дуалната система – „Изпълнител на термални процедури“. Екипът непрекъснато търси възможните допирни точки с бизнеса в града, за да намери най-адекватната професия за учениците. Според Юрчиева бизнесът проявява интерес и подкрепя образованието, но от споделеното впечатление на учителите „учениците едва в XI клас разбират ползата от професионалното направление“. До X клас преобладаващо се изучават общообразователни предмети и малка част от часовете са по професионална подготовка, което пречи на мотивацията на децата. Повечето от тях все още предпочитат профилираните паралелки. „Въпреки че имаме ученици и от региона на Кърджали, броят на децата е малък – казва директорката. – За да имаме пълна професионална паралелка, трябва да мотивираме не само учениците, но и техните родители, и да предложим желана професия.“

През новата учебна година СУ „Антим I“ кандидатства за иновативно училище. На провела се среща по НП „Иновации в действие“ учениците се срещат със свои връстници от две иновативни училища – от Казанлък и от Русе. И след като се представят изключително добре, разбират, че тяхното училище прилага в дейността си иновативни практики. Споделените от децата впечатления радват директорката и тя отбелязва с удовлетворение, че две поредни години СУ „Антим I“ е домакин на Националното състезание по речеви и комуникативни умения на английски език, като и двата пъти състезанието се провежда онлайн. Но тъй като и учителите по информационни технологии са добри, представят отлично както училището, така и града. „Бъдещето на града е част от мисията на Средното училище. Един от нашите девизи е „Бъдеще с памет“ – казва Емилия Юрчиева. – Всеки ден се стремим да формираме от учениците личности, които с всеотдайност да развиват просветителските традиции на Златоград.“

Църквата „Успение Богородично“ в града се намира на една пешеходна пътека разстояние от Основното училище, което носи името на Васил Левски и отговорността да осигури базовите познания на учениците от I до IV клас. В двора на църквата с непрекъснато отворени врати е Килийното училище, с пясъчните си сандъчета вместо тетрадки. Всеки посетител е добре дошъл. Трябва да наведе глава, за да влезе в малката стая, събрала всичко необходимо на тогавашните ученици. Непрекъснато отворени са и вратите на Основното училище. Дори през ваканциите от спортната площадка или от стаите, в които се провеждат летни занимания, се чуват детски гласове. За най-любознателните, които изкачват почти отвесния хълм в другия край на града, за да се изправят срещу каменния барелеф на Атанас Михайлов – Антим I, също няма изненада – големите порти на Средното училище са отворени. Зад тях звучат не само гласове, но и музикални инструменти. Образованието в Златоград наистина е традиция, която се пази от учители и родители с желание и последователност.

Първопроходци

Първият учител в Килийното училище в Златоград е местен – Ангел Киряков, и в междучасията, въпреки че като официален език се използва гръцки, чете на учениците Неофитовото евангелие на български език. С името му се свързва и най-ранното писмено свидетелство от Възраждането в Родопите – „Златоградски писмовник“ от 1852 г. Документите показват, че български език, като отделен предмет, започва да се изучава от 1855 г. Важна роля за разпространението на светското образование в Златоград и региона изиграва и Яков Змейкович, пристигнал в града през 1880 г., учил заедно с Васил Левски и Тодор Каблешков.

Експедиционен отряд „Орфей“

През 80-те години в Средното училище „Антим I“ учениците са привлечени от изключително полезния за разширяване на познанията и придобиване на конкретни умения експедиционен отряд „Орфей“. Експедиционните отряди са вид ефективна извънкласна форма с много занимания, лагери и подготовка. В тях има разнообразни групи – по фолклор, етнография, археология, архитектура. Една от важните цели е децата да изучават и съхраняват ценностите на родния си край. В отряда се влиза, ако ученикът докаже с какви свои умения може да допринесе. А се излиза с широки познания по народознание, но и с придобити специфични умения за ориентиране, оцеляване и преодоляване на трудности както в природата, така и в живота. Ръководител на Експедиционния отряд, станал пет пъти републикански първенец, е учителят по история Светлозар Пехливанов.

Началниците на регионалните управления на образованието се запознаха с новостите, които предстоят през новата учебна година, на работна среща с министъра на образованието и науката проф. Сашо Пенов, зам.-министър Мария Гайдарова и експерти от МОН. Обсъдени са всички аспекти около предстоящия старт на учебния процес, като се започне от възможностите за инвестиции в образователната система по националния План за възстановяване и устойчивост, мине се през тенденциите и приоритетите на образователния процес и неговия контрол и се стигне до дигитализацията и споделянето на добри практики.

Как върви подготовката за новата учебна 2022/2023 г.

Всички образователни институции преминават изцяло на електронен дневник, въвеждат се няколко нови учебника и се добавя още едно професионално състезание – „Млад дизайнер“

Снимка Президентът на МОН

На работна среща с министъра на образованието и науката проф. Сашо Пенов, зам.-министър Мария Гайдарова и експерти от МОН началниците на регионалните управления на образованието се запознаха с новостите за предстоящата учебна година

Образователните институции не трябва да се използват за предизборни изяви и политическите влияния не бива да въздействат върху системата. Върху това акцентира министърът на образованието и науката проф. Сашо Пенов пред началниците на регионалните управления на образованието предвид предстоящите парламентарни избори, насрочени за 2 октомври. Той припомни, че съгласно законите за държавния служител и за предучилищното и училищното образование системата е деполитизирана и не бива да бъде обект на политически изяви.

„Най-важната ми задача като служебен министър е да обезпеча нормалното започване на новата учебна година и да осигурим учебния процес с всичко необходимо“, отбеляза още министърът. И подчерта, че усилията са съсредоточени в осигуряване на отоплението през учебната година, като за целта в момента се събират справки за състоянието на отоплителните системи в училищата и детските градини. По отношение на ковид кризата се поддържат постоянни контакти с Министерството на здравеопазването. МОН ще се съобрази с насоките и мерките, които ще предприемат здравните власти. Целта е да се гарантира максимално присъствено обучение при минимален риск за здравето на учители и учители.

Като една от най-важните предстоящи дейности министърът определи задействането на Механизма за обхват, който изисква съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилища и училища възраст. „На ниво изпълнителна власт вече сме говорили с партньорите от Министерството на труда и социалната политика и МВР“, каза проф. Пенов. Целта е да бъдат обхванати не само всички деца, но и деца бежанци, които са доста в момента и са концентрирани в областите на РУО – Варна, и РУО – Бургас. Има и много украински деца в Боровец, където няма училища, така че ще се търсят решения и за тяхното приобщаване.

От МОН обявиха засилване контрола на присъствието в училище и на вписването на отсъствията чрез проверки на регионално ниво. Директорите ще бъдат проверявани за нанасянето на отсъствията от учителите, които често не го правят. В училищата със слаби резултати от ДЗИ и НВО проверките на РУО за това как протича образователният процес, ще трябва да се обвързват с присъствието на учениците в учебните часове.

Приоритет в работата на екипите по Механизма за обхват през следващата учебна година ще бъде намаляване процента на отпадналите деца и ученици и на преждевременно напусналите системата. 56 645 са отпадналите ученици по данни към март тази година. От тях в чужбина са заминали 42 118 ученици. Данните показват, че расте рискът от отпадане при учениците, склонни към неоправдани отсъствия – 13,4% от всички отпаднали са напуснали училище заради отсъствия по неуважителни причини.

Друга задача е приобщаването на децата от 4-годишна възраст в предучилищното образование.

Учебната 2022/2023 г. започва с 2347 училища и 1799 детски градини.

Закрити са 8 училища – две начални и шест основни. С това е постигнат пределът на консолидацията на училищата и детските градини.

„Оттук нататък предстои да се направи анализ на мрежата от професионалните училища в България с помощта на РУО – каза Наталия Михалевска, директор на дирекция „Образование на българите зад граница и училищна мрежа“. – Поставили сме си за цел да установим на територията на кои области има водещи професионални гимназии, свързани с дигитализацията, с върхови постижения в информационните и комуникационните технологии. Ще се анализират и дуалното обучение и други специфики на професионалното образование, съобразени със запазването на професиите в зависимост от интересите на учениците и родителите, но и на бизнеса. На базата на този анализ ще се направи преструктуриране на професионалните училища в България.“

Другият анализ, който предстои да се направи, е за това къде продължават образованието си учениците от обединените училища. Целта е да се проследи не просто дали са продължили образованието си след X клас, но и какви профили и професии са избрали, как са се реализирали и какви са причините, ако не са го направили.

Безплатният транспорт за учениците се организира от общините след провеждането на обществени поръчки, като транспортните схеми се одобряват от областните РУО. Наталия Михалевска призова началниците на РУО да внимават при разглеждането на транспортните схеми, защото безплатният транспорт се осигурява за децата, в чието населено място няма детски градини и училища, но те трябва да бъдат насочени към най-близкото учебно заведение. „Някои общини обаче си позволяват да преформатират училищната мрежа, като прескачат най-близкото училище, което е до големия град, и превозват децата до града. Така само за 2 – 3 години близкото училище остава без деца и го предлагат за закриване, а това води до изкуствено обезлюдяване на малките населени места и отговорността за това е обща“, подчерта Михалевска. Общо 91 000 деца пътуват всеки ден, за да могат да се обучават.

Предложения за това кои детски градини и училища да бъдат средищни, се приемат до 13 септември, а за защитените – до 16 септември. Средищните образователни институции са 971 – 735 училища и 236 детски градини, като най-голям е броят им в областите Кърджали, Пловдив и Бургас. Защитените институции са 236 – 132 училища и 104 детски градини, които са съсредоточени в районите на Смолян, Велинград и Доспат.

Иновативните училища са 542 през тази учебна година. През последните 4 години те се насърчаваха да развиват иновативната си култура, като пробват всичко ново, което би могло да доведе до повишаване мотивацията на учениците да учат.

Иновативните училища ще бъдат подложени на тристепенен мониторинг от комисията за иновативните училища, РУО и директорите, които трябва да проследяват новаторските процеси. От МОН искали да уеднаквят показателите и да прилагат една и съща мониторингова карта, за да може да се прави сравнителен анализ. „От направените 22 посещения на място обаче оставаме с усещането, че сме на път да формализираме този процес. Затова

трябва по най-бързия начин да променим мониторинга на иновативните училища в страната“,

заяви Наталия Михалевска.

Предстои нова организация и мониторинг на иновативните хъбове, които ще бъдат направени по региони. Представителите на РУО ще получат проект, в който ще се описва работата на бъдещите иновативни регионални хъбове и ще споделят техните практики първо на местно равнище, а след това на регионално и на национално. Според Михалевска практиката за организиране на майсторски класове от българските недели училища зад граница е добра и може да се използва и при иновативните училища. Тя даде пример с учител, провеждащ иновативни занимания, който може да направи запис и след това да го сподели с всички, които имат интерес и отношение към темата. Записът може да е съпроводен с препратки към различни източници или пък да се направи излъчване на заниманията в реално време със спиране за коментари. Пробно е направен запис за прилагане на метода Монтесори, в чиято основа е обучението чрез правене, и как той може да се прилага в онлайн среда. Записът съдържа демонстрации с препратки и показва, че това е възможно. „Не трябва да се подценява използването на иновативните методи на преподаване, защото, ако на децата не им е интересно в училището, каквото и да правим, каквито и мерки да вземаме, няма да можем да ги задържим“, категорична е Михалевска.

Възможностите и предизвикателствата пред професионалното образование и обучение очерта Ваня Тивидошева – директор на дирекция „Професионално образование и обучение“. Приоритетите са то да се разшири, включително дуалната форма на обучение, която се провежда в реална работна среда с трудови договори с работодателите. „През следващата учебна година основното ни предизвикателство е да направим дуалното обучение устойчиво, а не само да разширим обхвата му – каза Ваня Тивидошева. – Това означава да помислим как да се преодолеят негативните случаи, при които получаваме предложения за трансформирането на дуалните паралелки в такива с дневна форма на обучение.“

Устойчивото развитие на дуалното обучение ще бъде подпомогнато и от втората фаза на българо-швейцарската програма за сътрудничество, която още е в процес на преговори. По нея се предвижда засилена работа на местно и областно ниво, включително като се подсилва капацитетът и се обучават не само учители, а и служители на РУО, както и други експерти по професионално образование и обучение, работодатели, общини и т.н. В момента програмата се детайлизира и не се очаква да започне преди средата на следващата година.

По отношение на план-приема за учебната 2023/2024 г. ще има отново

актуализиране на списъците със защитените специалности и тези с очакван недостиг на пазара на труда.

Актуализацията на списъците ще се подготви след разглеждане на постъпилите до 31 август предложения от работодатели и ресорни министерства на обща комисия с Министерството на труда и социалната политика.

Третият приоритет е партньорският формат в професионалното образование и обучение. Той е по-широк от този при дуалното обучение, защото в него трябва задължително да се включват и висшите училища. Идеята е браншовите организации, местните власти и висшите училища да работят заедно на секторен принцип, което да доведе до повишаване качеството на обучението във всяка една от специалностите.

„Ангажирали сме се с реформи в професионалното образование, които до края на 2023 г. трябва да са факт – подчерта Ваня Тивидошева. – За целта ще трябва да променим Закона за професионалното образование и обучение, така че да улесним съответствието на търсените и предлаганите квалификации в по-оперативен порядък и да актуализираме списъка на професиите. Това означава да намалим броя на специалностите, които в момента са 514, и да мислим в посока на прием по широкопрофилни професии и специализации в XI и XII клас. Работим заедно с НАПОО, МТСП, с национално представените работодателски организации. Обсъждаме промените и с консултативния съвет по ПОО към министъра на образованието, но все още сме в процес на работа и обсъждане. Концепцията е да се работи по браншове – например от сектор туризъм всички средни и висши училища, експерти, работодатели да разработят заедно цялата учебна документация – от образователните стандарти, през учебните програми до изпитните програми. Това е обществена реформа, която трябва да се осъществи в кратки срокове – до третото тримесечие на 2023 г., както е заложено в националния План за възстановяване и устойчивост.

Чрез операция „Модернизация на ПОО“ по програма „Образование“ ще трябва да се направи връзката между държавните стандарти, които се разработват от Националната агенция за професионално образование и обучение, учебните програми, които се разработват от учителски екипи, и националните изпитни програми и да се свържат в един проект. Ще бъдат разработвани от единни, разширени екипи, за да се гарантира връзката между резултатите от учението, заложени в държавните образователни стандарти, учебните програми, които ще доведат до тези резултати, и изпитите, чрез които ще се измери нивото на постигнатите резултати.

Освен това се

предвижда изграждането на модерна технологична среда в 24 професионални гимназии,

които ще имат бъдеща функция да бъдат центрове за високи постижения в ПОО. Предложения за първата селекция кои да бъдат тези гимназии, се очаква да бъдат получени от РУО, които най-добре познават възможностите на гимназиите в своята област и материално-техническата им база.

По отношение на текущите дейности за учебната 2022/2023 г. РУО трябва да прави мониторинг по дейност 1 на НП „Модернизиране на ПОО“, свързана с модернизиране на материално-техническата база, и по НП „Обучения за ИТ кариера и умения“ по модул 1, където се обучават ученици, които не учат компютърни науки, но се обучават допълнително и получават възможност да придобият квалификация за приложен програмист.

Предвидена е среща на експертите по професионално образование на 10 и 11 октомври в Пловдив, която е част от дейностите по проект за подпомагане въвеждането на европейски системи за осигуряване качество на професионалното образование, финансирана по програма „Еразъм+“.

В календара с професионалните състезания за тази учебна година има едно с променено наименование – от „Стани стипендиант на ЧЕЗ“ на „Енергия за бъдещето“. Въвежда се и ново състезание – „Млад дизайнер“.

„Посрещаме предстоящата учебна година с одобрени нови учебници за V и VI клас по компютърно моделиране и информационни технологии, по религия и за профилирана подготовка по чужд език – информира началниците на РУО Пенка Иванова, директор на дирекция „Учебници и училищна документация“. – За първи път ще имаме и учебници по физическо възпитание и спорт за профилирана подготовка в XI и XII клас благодарение на екипа на Националната спортна академия.“

Осигурени са достатъчно средства за закупуването на образователни книжки за децата от I до IV група в детските градини. Вече са закупени на 100% и учебниците за децата от I и IV клас, както и новите учебници за V и VI клас по компютърно моделиране и информационни технологии. Осигурени са и учебници за децата с нарушено зрение. А всички ученици, които са в европейските училища в началото на учебната година, ще си получат познавателните книжки, учебниците и учебните помагала.

От тази есен се въвежда и лично образователно дело за всяко дете и създаденият електронен профил ще го следва независимо в кое институция ще се обучава. С въвеждането му отпадат 4 книги – за резултатите от изпитите, книгата за подлежащи на задължително обучение над 16 г., главната книга и личните картони на учениците.

От началото на тази учебна година

Всички дневници се водят само и единствено в електронен вид,

напомни Пенка Иванова. Електронните дневници ще се приключват от директора с електронен подпис и ще се разпечатват само при необходимост, ако се изисква информация от прокуратура, полиция или по други причини.

Пенка Иванова направи кратък преглед и на изпълнението на някои от националните програми на МОН. По НП „Подкрепа на образователните медиатори и социалните работници“ 721 училища ще получат финансиране за реализиране на двете дейности по Програмата в размер на около 5,5 млн. лв.

По НП „Учебници, учебни комплекти и учебни помагала“, модул 1 „Разработване на учебни помагала на чужд език за обучение по общообразователни учебни предмети на чужд език“ през миналата година са създадени 27 помагала, а през 2020/2021 – 14. Тази година две училища ще бъдат изпълнители по модула. Очаква се до края на септември да внесат своите проекти на още 7 помагала, които до два месеца да бъдат отпечатани и да се подзват от учениците.

По НП „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда“, модул „Библиотеките като образователна среда“ 96 училища са успели да закупят 13 645 книги, като 77 от тях са обогатили библиотечния си фонд, а останалите 19 училища са си създали такъв.

Тенденциите и основните акценти при подкрепата за личностното развитие на децата и учениците през новата учебна година разясни Грета Ганчева – директор на дирекция „Приобщаващо образование“. Осигурена е подкрепа на 24 986 деца и ученици от 5288 педагогически специалисти, назначени в детските градини и училищата.

46,6% оценяват като много ефективна допълнителната помощ за личностно развитие, която се оказва в регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО) през изминалата учебна година в сравнение с 2020/2021 г., а 25% – като ефективна донякъде. В 28-те регионални центъра е осигурено ресурсно подпомагане на 8799 деца и ученици със специални образователни потребности от 966 специалисти.

Почти на същото одобрение се радва и работата на центровете за подкрепа за личностно развитие. През учебната 2021/2022 г. със средства от държавния бюджет са финансирани занимания по интереси, които се организират в съответствие с желанията на учениците и със съгласието на техните родители, със спецификата на заниманията и с възможностите на училището съгласно процедура за организирането и провеждането им в училищата. Включили са се около 45 000 ученици, като приоритетни са направленията от STEM – „Дигитална креативност“, „Математика“, „Технологии“ и „Природни науки“. Сред желаните направления са още „Изкуства и култура“ „Спорт“ и др.

Най-голям интерес учениците проявяват към: сценични и танцови изкуства, приложна математика, колективни спортове и др.

Осигурена е подкрепа на изявата и развитието на даровитите деца и ученици чрез ежегодно организиране и провеждане на състезания и олимпиади за ученици. За класираните се на призови места са осигурени стипендии по Програмата на мерките за закрила на деца с изявени дарби.

За календарната 2021 г. са отпуснати 357 стипендии на ученици, класирани по програмата с мерки на МОН. От тях 247 са стипендиите за деца от общински училища, 97 за държавни училища към МОН и 13 за частни училища, финансирани по мерки на МОН.

През 2022 г. по НП „Осигуряване на съвременна образователна среда“, модул „Подкрепа на целодневното обучение на учениците“ в рамките на предвидените средства от 800 000 лв. ще се финансират 84 проектни предложения, от които 64 за начални етап и 20 за прогимназиалния етап на основното образование.

По НП „Отново заедно“ за втора поредна година са осигурени шестдневни туристически пътувания за ученици от I до XI клас с цел преодоляване на последствията от COVID-19 и липсата на активен социален живот по време на пандемията. С одобрения бюджет от 22,6 млн. лв. са финансирани пътуванията на 2658 групи от 1106 училища от цялата страна. През 2022 г. в Програмата са участвали 40 611 ученици и 4314 ръководители.

Новата НП „Заедно в изкуствата и в спорта“ цели да подпомогне формирането у учениците на умения за екипна работа чрез участието им в колективни спортове и изкуства, насочени към стимулиране на техните интереси, способности и компетентности. По нея могат да кандидатстват всички държавни и общински училища. В Програмата могат да участват и ученици от частните училища, но само когато частното училище кандидатства в партньорство с държавно или общинско училище. За учебната 2022/2023 г. по модул 1 „Изкуства“ са кандидатствали 1002 общински, държавни и частни училища, а по модул 2 „Спорт“ – 990 общински, държавни и частни училища.

Допълнителното обучение по учебни предмети съгласно Наредбата за приобщаващото образование е насочено към ученици, които имат системни пропуски по даден учебен предмет, които са отсъствали от училище повече от 10 учебни дни по уважителни причини, за които се препоръчва такова обучение в плана за подкрепа и за компенсиране липсата на взаимодействие на учителя с ученици, които се обучават несинхронно от разстояние в електронна среда и т.н.

Увеличават се часовете за обучение чрез допълнителни модули за деца, които не владеят български език, през неучебното време. Общата им продължителност е от 10 до 20 астрономически часа. Увеличават се и часовете за допълнително обучение по учебни предмети в учебни дни извън часовете по училищния учебен план – вече са от 80 до 120 учебни часа, а тези за допълнително обучение през лятната ваканция вече са от 30 до 80 учебни часа.

За хода на дигитализацията в училищата информира началниците на РУО инж. Борис Герасимов – директор на дирекция „Информационни и комуникационни технологии“. Системата за управление на идентичността и достъпа на потребителите е реализирана по проект „Образование за утрешния ден“. България е първата държава в света, реализирала подобна система в сферата на образованието. Към днешна дата

системата управлява над 1 200 000 потребителски акаунта за ученици, учители, училищен персонал и администратори.

Интеграцията ѝ с Националната електронна информационна система за предучилищното и училищното образование дава възможност за автоматично разпределяне на учениците по класове и групи във виртуалните стаи на Teams и Classroom.

По проект „Образование за утрешния ден“ е в процес на финализиране Единната електронна платформа за образователни услуги и съдържание – най-голямата електронна образователна платформа в България, финансирана с европейски и национални средства. Тя ще гарантира цялостния жизнен цикъл от създаването през оценяването, дистрибуцията и последващото използване на услуги и съдържание в сферата на образованието. Представлява синхронизирана и единна система, която да удовлетворява нуждите на всички заинтересовани страни, а именно учители, ученици и родители. Платформата ще бъде представена официално от МОН в началото на учебната година, като по своята същност тя е комбинация от два основни елемента. Първият е т.нар. дигитална раница – място, на което всичко нужно на ученика е събрано на едно място – седмично разписание, виртуални класни стаи, оценки, уроци, упражнения и тестове, посочени му от учителя.

Вторият модул е за създаване, визуализиране и оценка на интерактивни уроци. Базиран е на лицензи за унгарската платформа Mozabook и чрез инструментите на внедрената платформа обучените учители ще могат сами да разработват дигитално образователно съдържание. Разполага с богата вътрешна библиотека от ресурси, изображения и атрактивни 3D модели, а в момента се подготвят и първите готови уроци. Планирано е до края на следващата година в Платформата да са налични над 10 000 урока за национално ползване, обхващащи всички предмети и теми от общообразователната подготовка. АЗ-БУКИ

По-високи заплати в УНСС

Основната заплата на всички преподаватели и служители в Университета за национално и световно стопанство ще бъде увеличена със 100 лева. До решението се стига след обсъждане и подписване на Анекс 1 към Колективния трудов договор между ректора проф. д-р Димитър Димитров и председатели и представители на синдикалните организации във висшето училище, съобщават от УНСС.

Заплатите на преподавателите ще бъдат увеличени със задна дата от 1 юли, а на служителите – от 1 септември 2022 г. Така началното заплащане за асистентите вече ще е 1530 лева, което надхвърля минимално заложеното възнаграждение в Постановление №235 на МС.

Ръстът при преподавателите се реализира благодарение на отпуснатите от правителството допълнителни 20 млн. лева за възнагражденията на академичния състав в държавните университети. А увеличението за служителите е изцяло със собствени средства на УНСС.

„Увеличаваме възнагражденията и на преподавателите, и на служителите в УНСС в тези трудни времена, за да компенсираме инфлацията. Мисля, че така е справедливо. Търсили сме крехкия и фин баланс между приходи и разходи, защото все още не е ясно какъв ще бъде бюджетът за висшите учебни заведения догодина. И дали това увеличение ще влезе в новия бюджет“, отбеляза ректорът проф. Димитров. Това е второто увеличение на заплатите от началото на годината, като първото беше през април. АЗ-БУКИ

Спортът и авиацията дават криле

Снимка ВВВУ „Георги Бенковски“

Възпитаниците на Авиационния университет с любимите учители в родното училище

Рамково споразумение за сътрудничество подписват директора на плевенското Спортно училище „Георги Бенковски“ Мариана Костова и началникът на Висшето военновъздушно училище „Георги Бенковски“ бригаден генерал Юлиян Радойски. То е израз на желанието на двете образователни институции да развият разнообразни нови форми за сътрудничество в областта на преподаването, управлението, спорта и социалните дейности. Интерес има и в сферата на научноизследователските проекти и съвместни проекти по програмите на ЕС. Споразумението е сключено в новата база на ВВВУ – бившето училище „Марин Дринов“.

На 1 септември възпитаници на Спортното училище, които са курсанти в Авиационния университет в Долна Митрополия, присъстват на откриването на учебната година в школото. Учителите и учениците са поздравени от зам.-началника по учебната и научната част на ВВВУ „Георги Бенковски“ полк. доц. д-р инж. Асен Маринов и подполк. Николай Николов – началник на сектор в център „Следдипломна квалификация“ и спортен деятел.

Бившите възпитаници на училището се срещат с любимите си класни ръководители и се запознават с настоящите им ученици. Сред гостите са старши сержант Кристияна Николова, която завършва Спортното училище с профил „Лека атлетика“, а сега се обучава в специализация „Летателни апарати и авиационни двигатели“. Младши сержант Гергана Цветанова – бъдещ инженер по специализация „Радиоелектронно оборудване на летателните апарати“, е завършила профил „Волейбол“. А сержант Живко Хинов, който се обучава за пилот, е завършил с профил „Футбол“. АЗ-БУКИ

Едва 5% от младите у нас работят, докато учат

Делът на младежите, които преминават от системата на образование към пазара на труда, варира значително в различните членки на ЕС

Едва 5% от учащите на възраст между 15 и 29 години в България работят, докато учат. Това показват данни на европейската статистическа агенция „Евростат“ за 2021 г. По този показател България е на дъното в Европейския съюз, като пред нас са само Румъния (2%) и Словакия (4,2%). Според изследователите за част от страните в Централна и Източна Европа, включително и България, се наблюдава ниско ниво на заетост сред учащите. Това се дължи основно на малкото възможности за младите хора на пазара на труда.

Средно в страните от ЕС 23,4 % от обучаващите се във възрастовата група 15 – 29 години работят и учат едновременно. Други 3,3 на сто търсят работа и са готови да започнат такава. В същото време, над 73 на сто остават извън работната сила (нито работят, нито са безработни). В някои страни младите започват работа най-често на непълен работен ден, през уикенда или под формата на студентска практика, докато все още участват във формалното образование. Това се определя от националните системи за образование и обучение, както и от други фактори, като характеристиките на националния трудов пазар и културните особености на държавите.

Сред страните членки Нидерландия има най-висок дял на учащи и чиракуващи в посочената възрастова група, които са били наети през 2021 г. – 69,8 на сто. След нея се нареждат Дания (48,8 на сто) и Германия (42,4 на сто). На другия край на скàлата с най-нисък дял на заетостта сред учащите са Румъния (2 на сто), Словакия (4,2 на сто), България (5,3 на сто) и Унгария (5,4 на сто). Сред други изследвани европейски държави висок е процентът на работещите в тази възрастова група в Исландия (63%), Швейцария (59,7%) и Норвегия (46,9%), докато в Сърбия делът е само 11,% на сто.

Най-висок процент от младежите, които търсят работа и са готови да започнат такава, докато учат (определени като безработни), е регистриран в Швеция (14,2 на сто), следвана от Финландия (8,6 на сто) и Нидерландия (7,2 на сто). Същият показател в Чехия, Румъния, Унгария и Хърватия е под 1 на сто. За България няма посочени данни.

В същото време, през 2021 г. България е сред страните с най-голям дял на младежите от 15 до 29 годишна възраст, които са били извън работната сила – 94,2 на сто от българите в тази група не са заети и не търсят работа. По-голям подобен дял на младите хора е отчетен в Румъния (97,4 на сто) и Словакия (95,4 на сто).

Други данни показват, че делът на жените, участващи във формално образование през 2021 г., е по-висок от този на мъжете, особено във възрастовата група 20 – 24 години, в която 54 на сто от жените са учели в сравнение с 45% от мъжете. По отношение на трудовия статус и участието в образователния процес най-голям е делът на мъжете на възраст между 20 и 24 години, които не са учили, но са заети – 39 на сто. Същевременно делът на жените на същата възраст, които са учели, но попадат извън работната сила, е 34%.

За възрастовата група от 25 до 29 години разликите между половете намаляват, когато става дума за участие във формално образование, като дяловете на мъжете и жените са донякъде изравнени. При разглеждане на младежите в същата група, които не участват в образователния процес, се забелязва, че делът на неучещите, но заети мъже, е значително по-висок от съответния дял при жените – 70 срещу 62 процента. В същото време, повече жени, отколкото мъже не са учили и са извън работната сила, като делът им е съответно 16 и 7 на сто. АЗ-БУКИ

Повече от 500 кандидат-студенти подават документи за кандидатстване в Националната академия за театрално и филмово изкуство. 27 комисии, 120 преподаватели и 30 изпитни пространства – сцени, ателиета, студиа и т.н., в трите сгради на Академията, очакват да видят и оценят представянето на кандидат-студентите. Те ще разполагат с десет дни – от 1 до 10 септември, за да покажат най-доброто от себе си. Новоприетите студенти ще бъдат 180

Снимка НАТФИЗ

МУ – Плевен, посреща близо 500 първокурсници

Близо 500 първокурсници посреща на 12 септември за началото на новата академична година Медицинският университет в Плевен. Те са приети в магистърските и бакалавърските програми по медицина, фармация, здравни грижи и обществено здраве, съобщават от пресцентъра на висшето училище.

Оттам уточняват, че е успешен приемът на студенти в магистърските специалности след средно образование – общо 161 първокурсници по „Медицина“ и „Фармация“ по държавна поръчка, както и 33 студенти в платено обучение. В бакалавърските специалности след средно образование са записани 253 първокурсници по държавна поръчка и 44 за платено обучение.

В зала „Магнум“ на Втора клинична база първокурсниците ще бъдат поздравени от ректора проф. д-р Добромир Димитров. Приветствия ще отправят приетите с най-висок бал в кампанията – Стефани Вълчева и Стефани Събева. Първокурсниците полагат академична клетва, а приетите с най-висок бал по специалности получават тържествено студентските си книжки. АЗ-БУКИ

Зорница Спасова е главен асистент в Националния център по обществено здраве и анализи (НЦОЗА) към Министерството на здравеопазването. Получава докторска степен по специалност „Климатология“ в СУ „Св. Климент Охридски“ и от 2008 г. се занимава с въздействието на изменението на климата върху човешкото здраве. Научен секретар е на Българското дружество по медицинска география, хъб мениджър на програма Climate KIC за НЦОЗА и организатор на The Lancet Countdown on Health and Climate Change в България.

Снимка Pixabay

Цели колонии тънкоклюна кайра загиват от глад по време на проявата на „Петното“

Морските горещи вълни са катастрофални*

Тези явления зачестяват на фона на глобалното затопляне и причиняват загуба на биоразнообразие

Зорница СПАСОВА,
„Климатека“ – научна платформа за климатичните промени

За разлика от горещите вълни на сушата, които представляват опасност за човешкото здраве и са свързани със засушавания и почести пожари, така наречените морски горещи вълни са по-непознато явление. Те се определят като продължителни периоди на много високи температури на повърхностната вода, които обикновено продължават от седмици до месеци. Изменението на климата доведе до затопляне на повърхностните води със средна скорост от 0,15°C на десетилетие през последните 40 години, което причини по-дълги и чести морски горещи вълни. Осем от десетте най-тежки горещи вълни, регистрирани някога в океаните и моретата, са се случили през последното десетилетие. При проявата им температурите на водата могат да станат толкова високи, че има риск много растителни и животински видове да изпаднат в стрес или да загинат. Така могат да бъдат унищожени важни крайбрежни местообитания, като ливади с морска трева, корали и колонии от водорасли, което, от своя страна, да ограничи естествения им капацитет да съхраняват въглероден диоксид, и да причини загуби за риболова и туризма.

Това лято е сред рекордно горещите в Европа. Медиите разгласиха широко информацията за безпрецедентните 40-градусови жеги във Великобритания, но в същото време много малко внимание се обърна на аномално високата температура на водата на Средиземно море. Според научен доклад, публикуван в специализираното списание Global Change Biology, в средата на лятото температурите на повърхностните води в Средиземно море са били с между 3 и 5°C над нормата за този период от годината. В някои дни температурите на водата редовно са надвишавали 30°C. По-топлите води са по-бедни на кислород и хранителни вещества. Като последица наблюдаваме масово измиране на морски видове, като са били засегнати около 50 морски вида по протежение на хиляди километри от средиземноморското крайбрежие. Освен намаляване на рибните запаси морските горещи вълни могат да причинят и проблеми на туризма, който е основен стопански отрасъл в региона, поради разрушителните бури, „подхранвани“ от по-топлата морска вода.

Морските горещи вълни се изучават задълбочено едва през последните 10 години (с изключение на връзката им с избелването на коралите, която се проучва по-отдавна). Те се определят като продължителни периоди (5 дни или повече) на много високи температури на повърхностната вода, които обикновено продължават от седмици до месеци. Според интензивността си те се класифицират на степени от I до IV. Продължителността на морските горещи вълни варира, като най-дългите регистрирани събития са между 40 и 160 дни за 80% от Световния океан и над 250 дни в засегнатия от Ел Ниньо тропически Източен Тихи океан. В Североизточния Тихи океан средната продължителност е 30 дни, с максимална продължителност над 200 дни.

Установено е, че морските горещи вълни могат да „ударят“ навсякъде. Те могат да възникнат във всеки океан по две причини: топлина, навлизаща в океана през атмосферата, или чрез океански течения, които носят по-топли води. Когато и двата процеса протичат заедно, те водят до топлинни вълни с още по-високи температури.

Изменението на климата е допринесло за увеличаване на честотата, интензивността и продължителността на морските горещи вълни. Вече сме свидетели на 50% увеличение на дните с морски горещи вълни от 1925 г. насам. Сравнявайки периода 2000 – 2016 г. с 1982 — 1998 г., средната продължителност на морските горещи вълни се е увеличила с 84% и продължава да се увеличава с 1,3 дни на десетилетие от 1982 г. Климатичните модели показаха, че последните морски горещини във всички океани са били по-дълги и по-интензивни, отколкото може да бъде обяснено само с естествената променливост. От 84% до 90% от всички морски горещи вълни, възникнали между 1986 и 2005 г., се приписват на антропогенното изменение на климата.

По всяка вероятност горещите вълни ще зачестят в бъдеще дори ако светът успее да задържи глобалното затопляне между 1,5 и 2°C над прединдустриалните нива. Според Шестия доклад на Междуправителствения панел по климатичните промени (IPCC) е „много вероятно“ морските горещи вълни да увеличат своята честота, продължителност, пространствен обхват и интензивност при бъдещо глобално затопляне през XXI век. Прогнозите са те да станат 4 пъти по-чести през 2081 – 2100 г., в сравнение с 1995 – 2014 г., при сценарий с ниски емисии и дори 8 пъти по-чести при сценарий с високи емисии.

Промените в топлинната среда на сухоземните и морските организми могат да имат драстични ефекти върху тяхното здраве и благосъстояние. Доказано е, че морските горещи вълни увеличават деградацията на местообитанията, променят ареала на видовете, усложняват управлението на екологично и икономически важни риболовни дейности, допринасят за масова смъртност на видове и като цяло, прекрояват екосистемите.

Повишаването на температурата на морската повърхност е свързано с намаляване на изобилието на видове, като масовата смъртност при 25 бентосни вида (организми, живеещи по или на дъното на океани, морета и други водни басейни – б.р.) в Средиземно море през 2003 г., срив на популациите на морски звезди и случаите на избелване на корали. Въздействието на почестите и продължителни морски горещи събития ще има драстични последици за разпространението на видовете в бъдеще.

В края на 2013 г. в залива Аляска се образува огромно петно от необичайно топла океанска вода. Няколко месеца по-късно Ник Бонд – климатолог от Вашингтонския университет в Сиатъл, го нарича The Blob – „Петното“. Името е взето от американски научнофантастичен филм на ужасите от 1958 г. за извънземна форма на живот, която продължава да расте, докато поглъща всичко по пътя си. До лятото на 2015 г. „Петното“ е удвоило размера си, простирайки се на повече от 4 млн. км^2, от полуостров Долна Калифорния в Мексико до Алеутските острови в Аляска. На много места температурата на водата достига 2,5°C над нормата.

До края на 2016 г. морската гореща вълна причинява колапс на екосистемите по цялото западно крайбрежие на Северна Америка, като премества хранителните вериги и причинява хаос. Появяват се необичайни цъфтежи на токсични водорасли, както и морски видове, които обикновено се срещат по-близо до тропиците. Малките риби и ракообразните, ловувани от по-големи животни, изчезват. Плажовете са осеяни с трупове на десетки хиляди морски птици, а на юг – с колонии миди, буквално „сварени в черупките си“. Китовете не успяват да пристигнат в обичайните си летни води. След това и треската изчезва.

Горещите вълни водят до големи икономически загуби, защото променят „екосистемните услуги“ на океана – т.е. ползите, които здравите морски екосистеми предоставят на хората. Досега не сме разбирали колко губи обществото заради морските горещи вълни. Това се опита да направи ново изследване, публикувано в сп. Science.

Авторите разглеждат 34 морски топлинни вълни, случили се по целия свят за период от 25 г., и установяват, че повечето са довели до намаляване улова на риба, унищожаване на гори от водорасли и ливади с морска трева или са довели до масова смърт на диви животни. Те откриват, че само едно събитие през 2016 г. в южната част на Чили причинява щети за повече от 800 млн. щатски долара преки загуби за аквакултурите. Друга гореща вълна в Западна Австралия води до косвени загуби от 3,1 млрд. щатски долара годишно в резултат на загуба на съхранение на въглерод поради засягане на големи пространства с морска трева. Морската трева, водораслите, коралите и други видове съхраняват въглероден диоксид по същия начин, по който го правят горите на сушата. А когато те умрат, този въглерод се освобождава. Тоест, морските горещи вълни също така ограничават екосистемните услуги, свързани с улавянето на въглерод.

През 2011 г. 34% от морската трева загива след тази гореща морска вълна, освобождавайки между 2 и 9 млрд. т. CO_2 в атмосферата през следващите 3 години. Тази гореща вълна унищожава и местообитанията на водорасли по протежение на 100 км от брега на Западна Австралия. Ловът на охлюви, миди и раци е бил принудително прекратен, а видовете риби, които са разчитали на водорасли, са намалели. Местните фирми, които подкрепят рибарите, също губят приходи.

Вредният цъфтеж на водорасли по време на проявата на „Петното“ например е довел до затварянето на най-старата ферма за раци в Сан Франциско – Dungeness Crab Fishery, и до загуба от 97 млн. щатски долара за рибарите.

Въпреки че повечето въздействия са били отрицателни, авторите на проучването отбелязват и някои краткосрочни положителни последици от драматично по-топлите води. Това се дължи главно на нови видове, които следват потоплата вода към даден регион, което води до повече възможности за риболов.

Морската гореща вълна през 2012 г. в залива на Мейн, САЩ, например е довела до загуба от 38 млн. щатски долара при риболов на омари. Това се дължи на неочаквано „нашествие“ на омари, което създава пренасищане на пазара и бърз спад в цената им. Въпреки това при втора морска гореща вълна през 2016 г. риболовът на омари е донесъл допълнителни 103 млн. щатски долара в резултат на опита, натрупан след първата, което позволява на риболовците да се възползват от по-добрия улов на омари.

На стр. 20

**Заглавието е на редакцията*

Родни постижения в астрофизиката

Успешно приключи проектът „Еволюционни процеси в астрофизиката: синергия между наблюдения и теория“ на екип от учени от Института по астрономия с Национална астрономическа обсерватория (ИА с НАО). Научните постижения на Проекта са в областите еволюция на галактиките, звездообразуване, звезди от главната последователност, симбиотични звезди, Слънцето и Слънчевата система.

Резултатите са публикувани в 70 статии с общ импакт-фактор = 213.326 и общ импакт-ранг = 10.418. Представени са на 35 национални и международни конференции. Общо 45 участия в научни форуми са осъществени през двата етапа на Проекта. Защитени са 3 дисертации и са организирани 2 научни форума.

Изучени са променливостта на блясъка и еволюцията на спектралното разпределение на енергията за 5 блазара. При блазара PG 1553+113 е детектиран втори период. За Ark 120 е определен размерът на акреционния диск.

За някои космологични ограничения, представени в публикациите, са използвани физични модели, които включват неравновесни процеси в ранната Вселена. Оригинални фотометрични и спектрални данни описват особености в ранната еволюция на 5 звезди в околността на NGC 7129. Изследвани са три звезди преди главната последователност в полето на V733 Cephei, фуора V900 и звездите V2764 Ori LkHα301. Установено е, че фазата на максимална яркост на фуора V2493 Cyg (HBC 722) продължава вече 11-а година. За k Ceti е намерена нова цикличност с период от 3,1 г.

За първи път е определено силициевото обилие за 32 звезди от спектрален клас O в Големия Магеланов облак. За UU Cassiopeiae (UU Cas) са определени радиус, маса и температура. V392 Per е класифицирана като „много бърза нова“. Модели на тесни двойни звезди от тип W Uma са публикувани в повече от 15 статии. Предложен е модел на обвивката на звездата BF Cyg. Изследван е фликерингът в двойните EF Aql, CH Cyg и RS Oph. По серия от наблюдения, започнали само 11 дни след последното избухване на RS Oph, са определени температурата на горещата псевдофотосфера, радиусът, темпът на загуба на маса и др.

Установени са нови особености за ранните етапи на еруптивните прояви на Слънцето, особено важни за прогнозиране въздействието на тези прояви върху космическия климат и Земята. За повече от 20 астероида са определени формата, ротационните и орбитните параметри. За 25 комети са определени повърхностната яркост и промени в морфологията.

Проектът е осъществен през 2017 – 2022 г. с подкрепата на Фонд „Научни изследвания“ към Министерството на образованието и науката. Реализиран е на два етапа – от декември 2017 г. до юни 2019 г. (общо 18 месеца) и от декември 2019 г. до юни 2022 г. (общо 30 месеца). Научният колектив, работил по него, се състои от 31 души, сред които двама докторанти и петима млади учени и постдокторанти в ИА с НАО. АЗ-БУКИ

Морските горещи вълни...

От стр. 19

Истинската цена на морските горещи вълни според авторите вероятно е много по-голяма от техните изчисления, тъй като много социално-икономически ефекти вероятно остават неизвестни и недостатъчно докладвани. Това се отнася най-вече за региони с ограничен научен капацитет, където морските горещи вълни не са широко проучени, като например в Индийския океан.

Според резултатите от първото проучване на морските горещи вълни в Черно море, публикувано през пролетта на тази година, за периода 1982 – 2020 г. повърхностните води на целия басейн са се затоплили средно с около 0,65 ± 0,7°C на десетилетие. Повече от 2/3 от всички морски горещи вълни в Черно море са регистрирани през последното десетилетие (2010 – 2020 г.). Най-продължителните събития са били наблюдавани през 1994 г. и 2020 г., а най-голяма е била честотата на явлението през 2018 г. – 7 вълни. През целия период на изследване (1982 – 2020 г.) авторите установяват статистически значимо увеличение на годишната честота и продължителност на морските горещи вълни, с 1,4 ± 0,3 вълни/десетилетие и съответно 2,8 ± 1,3 дни/десетилетие. Голям брой събития съвпадат с явлението Ел Ниньо (например през 1996, 1999, 2007, 2010, 2018 и 2020 г.).

Според учените трябва да намерим начини да се подготвим за по-честите и интензивни морски горещи вълни, за да се справим по-добре, когато те ударят. В момента усилията на изследователите са насочени към прогнозиране на екстремните събития. Понастоящем специалистите, които предсказват тези събития, могат да ги предизвестят с помалко от една седмица. При достатъчно голямо предизвестие рибарите могат да се преместят в други региони или да се подготвят за събиране на нови видове, а предприятията за аквакултури биха могли да събират реколтата по-рано. И може би в бъдеще мениджърите на коралови рифове могат да внедрят нови технологии за засенчване и охлаждане на рифове, намиращи се в критично състояние.

Посрещаме елита на изкуствения интелект

Конференция на INSAIT представя технологии на бъдещето

Институтът за компютърни науки, изкуствен интелект и технологии (INSAIT) ще посрещне световноизвестни учени в областта на информатиката и изкуствения интелект на двудневна конференция (30 септември – 1 октомври) в зала „Джон Атанасов“ в „София Тех парк“. Конференцията под мотото „Новите тенденции в сферата на изкуствения интелект и компютърните изследвания“ ще представи технологиите на бъдещето.

Ще присъстват софтуерни инженери, предприемачи, членове на академичната общност, студенти и инвеститори в технологичния сектор. Конференцията се провежда ежегодно като част от мисията на INSAIT за утвърждаване на региона като дестинация за научни изследвания и дълбоки технологии от световно ниво.

Презентациите включват машинно обучение, компютърно зрение, автономни автомобили, киберсигурност, обработка на естествен език, езици за програмиране, криптография, компютърни архитектури и верификация от световноизвестни изследователи, повечето от които ментори в докторантската програма на INSAIT.

Участие ще вземат архитектът на INSAIT и професор в ETH Цюрих проф. Мартин Вечев; д-р Рупак Мажумдар – директор на Института за софтуерни системи „Макс Планк“; изследователят в „Гугъл“ по изкуствен интелект д-р Кристина Тутанова. В София идва и един от най-цитираните учени в света в сферата на машинното самообучение и компютърното зрение – проф. Люк ван Гуул от ETH Цюрих. Директорът на изследователската дейност на Waymo (компанията, преди позната като проекта на „Гугъл“ за създаване на автономни автомобили) д-р Драго Ангелов – световноизвестен учен в областта на компютърното зрение. Присъстващите на форума ще чуят и изобретателя на езика за програмиране Scala проф. Мартин Одерски от EPFL и ACM fellow; д-р Мариана Райкова – изследовател в „Гугъл“ и един от водещите учени в сферата на криптографията; изобретателя на най-бързия алгоритъм за умножение на матрици в света и професор по теория и алгоритми в МТИ проф. Виргиния Василевска Уилиямс; професора по компютърно зрение в ETH Цюрих Отмар Хилигес.

INSAIT – България, е първият институт в Източна Европа, който предлага условия за работа на световно ниво, съответстващи на тези във водещите западни университети и институти. Институтът е структуриран като специално звено към Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и е създаден в партньорство с швейцарските ETH Цюрих и EPFL – два от най-добрите технологични университети в света. АЗ-БУКИ

Първи конгрес по медицина в Бургас

Донка ТЪНКОШИЕВА

Първи конгрес по медицина е организиран в Бургас от Медицинския факултет на Университета „Проф. д-р Асен Златаров“. Форумът бе открит от ректора на висшето учебно заведение проф. Магдалена Миткова. В срещата участваха над 140 специалисти от медицински университети и центрове в страната. Темата на конгреса е „Предизвикателства пред медицинската наука и практика през XXI век“.

„Даваме заявка за превръщането на конгреса в събитие с международно участие. Сред съавторите на докладите са колеги от Русия и Северна Македония. Отправихме предизвикателство и към нашите студенти – за първи път те са включени в организационния комитет на форум от такъв ранг. Ние, преподавателите, трябва не само да им предаваме знанията си, но и да ги приобщаваме към академичната общност“, каза председателят на Организационния комитет проф. Петя Цветкова. „Убедени сме, че конгресът ще допринесе за разпространение на най-новите постижения в тази област, ще бъде повод за обмен на знания и опит, за осъществяване на нови професионални контакти“, каза зам.-деканът на Медицинския факултет доц. Румяна Янкова.

В рамките на научния форум бяха представени научни трудове и в секторите „Медицинска биофотоника и биофизика“, „Акушерство и гинекология“, „Репродукция“ и „Инфекциозни“. Участниците имаха възможност да чуят академични лекции от лидера в областта на молекулното моделиране на биологични ефекти проф. Ованес Мекенян, от проф. Лъчезар Аврамов от Лабораторията по биофотоника към БАН и от проф. Ганка Бекярова от домакините.

Успоредно се проведоха и практически курсове по ехокардиография и еходоплерография.

Снимка Jiaqi Sun

Цветни облаци над Китай – зад по-тъмния облак, има цветен, който представлява много на брой водни капчици със сходен размер и така заедно предизвикват дифракция до различна степен на различните цветове от слънчевата светлина. Показаното изображение е заснето в Пуер, провинция Юнан, Китай. Уловени са и необичайни облачни вълни над купестия облак (Астрономическа снимка на деня – APOD, НАСА)

И българчетата във Франция тръгват на училище

Първият звънец би в повечето български неделни училища във Франция на 3 септември. За други новата учебна година ще започне тази събота. В Париж над 200 деца прекрачиха прага на БУ „Паисий Хилендарски“, на Първа българска гимназия, на БУ „Васил Левски“, на БУ „Кирил и Методий“ в Париж и Лил, както и на БУ „Родна реч“ в Париж и Ница. С питки, менчета с вода и здравец посрещнаха своите възпитаници в БУ „Дора Габе“ в Тулуза и в БУ „Св. Кл. Охридски“ в Екс ан Прованс.

11 школà във Франция са в списъка на българските неделни училища в чужбина, които ще бъдат подпомагани финансово от МОН по ПМС 90 през учебната 2022/2023 г.

Училище „Св. Климент Охридски“ в Екс ан Прованс тази година отбелязва 10-годишен юбилей. През миналата учебна година в него е имало 32 ученици от I до X клас, както и малка група деца от 2 до 5 г. и трима възрастни. В него се обучават българчета, живеещи в районите на Сен Тропе, Марсилия, Вилакрос, Пуриер, Ла Гард-Френе. Отскоро неделното школо поддържа контакти със СУ „Св. Климент Охридски“ в Троян.

Българчетата усвояват роден език и в БНУ „Иван Вазов“ в Лион, в БУ „Надежда“ в Сен Назер и в БУ „Христо Ботев“ в Страсбург.

На 10 септември своите врати ще отвори и БУ „Иван Вазов“ в Париж, създадено през 2014 г., в което се обучават деца от 3 години до XII клас. От тази година училището предлага дистанционно обучение по български език като втори чужд, защото педагозите установяват, че използваната методика не отговаря на възможностите и нуждите на всички деца. Някои от тях могат да пишат, но четат механично, без да разбират прочетеното. Обучението ще се извършва по одобрените от МОН за българските училища в чужбина учебни програми - модул „Български роден език“ и модул „Български втори език“.

За втора година в БУ „Иван Вазов“ в Париж ще работи и студиото по журналистика и творческо писане. Творческото мислене се стимулира чрез писане в екип на стихове и художествени текстове. В студиото се прави и училищният вестник „Вазовчета“. Той се издава на два месеца и съдържа текстове и рисунки на ученици от неделното школо.

Снимка БУ „Дора Габе“ – Тулуза

Първият учебен ден се превърна в празник за българчетата от училището в Тулуза

От тази учебна година възпитаниците на БУ „Иван Вазов“ в Париж ще могат да се занимават допълнително и в новосъздаденото виртуално театрално студио – съвместен проект на Българското училище и на The Whitelisted Acting Studio в София.

Повече от 30 деца от Сао Пауло са се завърнали в България

Неделното ни училище популяризира родните традиции в най-големия бразилски град

Страницата подготви Антоанета НАЙДЕНОВА

Българското училище в Сао Пауло – най-големия град в Бразилия, е едно от училищата, които не само подготвят своите ученици да продължат обучението си в български училища или университети, но го осъществява и на практика.

„Само за последните две години в България са се върнали над 10 наши ученици и успешно са продължили обучението си в родни училища или университети. От основаването на училището в Сао Пауло тази бройка надхвърля 30 ученици – казва за „Аз-буки“ училищният ръководител Михаил Кръстанов. – Това ни изпълва с радост и гордост, когато получаваме благодарности и научаваме колко добре са се адаптирали учениците ни в българската образователна система.“

Единственото българско неделно училище в цяла Южна Америка се намира в Сао Пауло, който е седми по големина град в света с население от над 20 млн. души. В него е съсредоточена българската диаспора. Българите в Сао Пауло са пръснати в различни квартали и райони, а някои живеят в покрайнините или в съседни по-малки градове. Разстоянията в града са огромни, а трафикът – изключително натоварен. Особено когато завали тропически дъжд, улиците се превръщат в реки. Така че воденето на децата до Българското училище отнема доста време и изисква голямо желание и отдаденост.

Характерно за българчетата в Сао Паоло е и това, че те говорят португалски, испански и английски. Така българският се явява като четвърти език, който изучават. „Това ни отличава от другите български неделни училища в чужбина. Затова учебният подход, организацията и начините на водене на учебния процес трябва да бъдат съобразени със спецификата и особеностите на населеното място, на държавата, на различните обичаи, народности, дори и на климата“, обяснява Михаил Кръстанов. И добавя, че въпреки трудностите общата идея, която обединява училищата зад граница, е свещената мисия да се запази и разпространи изучаването на българския език, история, география и култура на България.

Снимка Българско училище в Сао Пауло

В дните около 11 май от Българското училище в Сао Пауло организират български хорà на открито пред Музея на имиграцията

Михаил Кръстанов, директор

През последните години училището е основен организатор и вдъхновител при отбелязване на всички бележити български дати с участието на българската общност в Бразилия. Заедно отбелязват дните на освобождението, на съединението и независимостта на България, 24 май, както и двата големи християнски празника – Коледа и Великден.

„Една от проявите, която се превърна вече в емблема за училището, е инициативата „Розите на България“, започната от МОН през 2018 г. – обяснява Михаил Кръстанов. – Оттогава всяка година в дните около 11 май организираме български хорà на открито пред Музея на имиграцията. Датата се превърна в българския ден в Сао Пауло. Събитието е любимо не само за българската общност в Бразилия, а и за многобройните гости на Музея от различни националности.“

Учебната година започва традиционно между 15 и 22 септември с отбелязване Деня на българската независимост. През миналата учебна година в Българското училище се обучават 77 ученици предимно от Сао Пауло. Но има ученици и от щатите Рио де Жанейро, Гоаяния, Баиа и Манаус, Амазония. „В момента вървят записванията за новата учебна година с краен срок 10 септември. Вече имаме заявен интерес и за онлайн обучение на ученици от Перу, Аржентина и Уругвай“, казва Михаил Кръстанов.

Първоначално Българското училище в Сао Пауло започва през 2009 г. в Музея на имиграцията като първия курс по български език в Бразилия. Той е предназначен главно за български потомци от различни емигрантски вълни и бесарабски българи. Курсът обхваща около двадесетина ученици на различни възрасти, включително и няколко деца. Повечето от тях изучават езика, за да получат българско гражданство и възможност да учат в български или европейски университети.

Две години по-късно курсът прераства в училище по български език, история и география на България по учебните програми на МОН. Първоначално то се подпомага от Националната програма „Роден език и култура зад граница“, а от 2016 г. – по ПМС № 90. От 2015 г. учебните занятия се провеждат в сградата на българското консулство в Сао Пауло. Там се помещава и единствената българска библиотека в Бразилия с богата селекция на български писатели класици, както и на съвременни български автори.

На 2 февруари 2016 г. Българското училище в Сао Пауло е отличено с плакет на Министерството на образованието и науката за особени заслуги за разпространението на българската просвета, култура, традиции и обичаи. Отличието връчва тогавашният зам.-министър на образованието и науката проф. Костадин Костадинов на Михаил Кръстанов в качеството му на един от основателите на Българското училище в Сао Пауло, негов координатор и учител. Освен него в школото преподават още трима педагози.

Извънкласната дейност в училището е свързана предимно с български фолклор, музика и танци. Редовно се провеждат открити уроци на традиционни български празници, по време на които учениците се запознават с различните обичаи. Всяка година се организират конкурси по различни теми, като най-добре нарисувано яйце за Великден, най-красиво изработената сурвачка за Коледа, най-оригинално направена мартеница за 1 март, рисунки на тема „Моята България“. Към училището е създаден ученически оркестър, с който се популяризират българската класическа и народна музика, изнасят се концерти.

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директор:
СТОЯН СТОЯНОВ

1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
тел: 02/425 04 70
02/425 04 71
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
https://www.azbuki.bg
https://www.azbuki.eu

Аз-буки

Банкова сметка: КВС Банк България
IBAN: BG40RZBB91553139075716
BIC: RZBBBGSF

Национален седмичник за образование и наука

АЗ·БУКИ
ISSN 0861-3990

Редактори:
Антоанета Найденова
a.naidenova@azbuki.bg
д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg
д-р Диляна Кочева
d.kocheva@azbuki.bg
Онлайн редактор:
Аделина Маринова
a.marinova@azbuki.bg
Графичен дизайн:
Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg
Иван Шопов
i.shopov@azbuki.bg
Стилист-коректор:
Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg
Разпространение:
izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:
Белене – Ралица Господинова
088 7418349
Варна – Айсехел Руфи
varna@azbuki.bg
Велико Търново – Здравка Маслянкова
088 6653255
Видин – Бориславa Борисова
vidinster@gmail.com
Кърджали – Радка Петкова
088 6732874
Ловеч – Жанина Илиева
087 7209597
Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712
Смолян – Ангел Добриков
088 9703271
Стара Загора – Росица Ранчева
088 6153628
Шумен – Светлана Крумова
srkrumova@gmail.com

Кореспонденти в чужбина:
Брюксел – д-р Яни Узунов
yaniuz1@abv.bg
Никозия – Бранислава Бобанац
branib@abv.bg
Тел Авив – Рина Бакалова
rina.bakalov@gmail.com
Берлин – д-р Ваня Велкова
dr.velkova@azbuki.bg

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:
Зина Соколова

Предпечатна подготовка:
НИОН „Аз-буки“
Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А
Неподписаните снимки в броя са от архива на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат
Авторските права на публикуваните текстове и илюстрации са собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава научните списания:
„Български език и литература“
„Чуждоезиково обучение“
„Математика и информатика“
„Педагогика“
„Професионално образование“
„Философия“
„Стратегии на образователната и научната политика“
„История“
„Обучение по природни науки и върхови технологии“

Невидимите рани от войната

УНИЦЕФ започна кампанията „Добре дошли в училище в България“, насочена към бежанците от Украйна

Децата и семействата от Украйна вече шест месеца живеят сред разрушения или са принудени да напуснат домовете си. От началото на войната през февруари т.г. най-малко 972 деца са убити или пострадали от насилието, показват данните на ООН. Това означава, че средно всеки ден 5 деца губят живота си или са ранени при военните действия.

„Както при всяка война, безразсъдните решения на възрастните поставят децата в огромен риск. Военните действия от този вид няма как да не нанесат огромни вреди на децата“, заявява Катрин Ръсел – изпълнителен директор на УНИЦЕФ.

Образователната система в Украйна е в колапс и това застрашава бъдещето на 5,7 милиона деца в училищна възраст. Войната последва почти две години принудително онлайн обучение заради COVID-19, през които подрастващите бяха извън класните си стаи, разделени и изолирани от своите приятели и учители, а тяхното учене и развитие бе възпрепятствано.

Училищата осигуряват изключително важно усещане за сигурност и предвидимост за децата. Пропуснатото в обучение може да има негативни последствия за цял живот. Колкото по-скоро украинските деца започнат да учат, да се развиват и да общуват със съученици и учители в училищна среда, толкова по-бързо ще наваксат и ще се възстановят. Особено най-уязвимите сред тях като непридружените и разделени със семействата си и децата с увреждания.

Децата, които остават в Украйна, и около 2,2 милиона, които са потърсили убежище в съседните страни, се нуждаят от всяка възможност да продължат образованието и развитието си по различни начини – формално образование в училища, дневни грижи и ясли, възможности за неформално обучение и чрез дистанционно обучение. Те се нуждаят също и от подкрепа за психичното си здраве, за да могат да се възстановят, както и от курсове по език, за да наваксат пропуснатото обучение и да се интегрират в националните образователни системи на приемащите страни.

В Украйна УНИЦЕФ предоставя образователни материали, подкрепя учители и ангажира децата в присъствено и в онлайн обучение. В страните, приемащи бежанци, Организацията оказва съдействие на приемащите правителства и общини да записват деца в национални училищни системи, подкрепя учители и персонал с професионално развитие в областта на психичното здраве и психосоциалната подкрепа, педагогики за обучение, базирани на игра, и мултикултурни компетенции, за да станат учебните среди приобщаващи, безопасни и приветливи за всички.

Освен ужаса, че деца са убивани и ранявани при нападения, войната оставя и невидими рани. Почти всяко дете в Украйна е подложено на силен стрес, а бягащите от насилието са в значителен риск от разделяне от семейството, насилие, злоупотреби, сексуална експлоатация и трафик на хора. Шест месеца след началото на войната децата продължават да се борят със страха, тревожността и скръбта от загубата на близки, разделянето от семейството, принудителното напускане на дома. Това прави още по-необходими усилията в подкрепа на психичното здраве на децата и младежите и изграждането на устойчивост.

С подкрепата на УНИЦЕФ 223 871 деца в училищна възраст получават достъп до формално образование в страните, приемащи бежанци, а 21 788 – подкрепа чрез неформални образователни дейности.

УНИЦЕФ ще продължи да подкрепя децата от Украйна както в страната, така и в приемащите бежанци съседни страни, включително и България, която се включи активно в отговора на кризата. УНИЦЕФ България и Върховният комисариат на ООН за бежанците (ВКБООН) създадоха 6 центъра за подкрепа на бежанци от Украйна „Синя точка“ (Blue Dot). В тях те могат да получат информация, психологична подкрепа и правни съвети, както и да бъдат насочени към услуги.

Предстоящото начало на новата учебна година също напомня колко много са изгубили децата в Украйна. Насилието доведе до сътресения в образователната система, като по данни на УНИЦЕФ 1 от всеки 10 училища е засегнато или напълно разрушено.

„Всички деца трябва да са в училище и да имат достъп до обучение. Децата в Украйна и тези, които са напуснали страната, бягайки от войната, не са изключение. В България УНИЦЕФ, заедно с Министерството на образованието и науката и Министерството на здравеопазването и партньорски организации, стартира информационни срещи, които целят да разяснят на семействата от Украйна как могат да запишат децата си на училище и детска градина в България, за да направят информиран избор“, казва Кристина де Бройн – представител на УНИЦЕФ в България.

За първите две седмици от старта на кампанията на УНИЦЕФ „Добре дошли в училище в България“ стотици украински семейства получават информация за стъпките за включване на децата в българската образователна система.

„Записването в българско училище или детска градина ще даде възможност на децата от Украйна да учат и общуват със своите връстници в България, да се развиват и да получат допълнителна подкрепа в училищна среда“, допълни Кристина де Бройн.

Училището е безопасно място. То дава усещане за сигурност, нормалност и предвидимост в живота на децата. Помага им да се социализират в местните общности и да завържат приятелства. Затова от УНИЦЕФ призовават родителите да записват децата си в училище, защото те имат нужда от образование. Това ще им даде стабилността, от която се нуждаят. Всички права на децата, включително достъпът до здравеопазване, закрила, образование и други услуги, трябва да бъдат гарантирани. Ето защо е толкова важно да се проявява солидарност. Всяко дете се нуждае от грижи, но най-вече от мир. АЗ·БУКИ

ПОЩА „АЗ-БУКИ“

Да докоснеш звездите

Петима ученици от СУ „Бачо Киро“ – Павликени, взеха участие в международния космически лагер SPACE CAMP Turkey 2022 в Измир. За поредна година координатор на програмата за цяла България е Центърът за творческо обучение, който работи в тясно сътрудничество с тренировъчния център повече от 15 години.

Децата на възраст между 11 и 15 години успяха да се класират за участие, след като написаха научни есета по предварително зададени теми. Космическият лагер даде възможност на децата да работят по съвременни образователни програми и да използват технологии в областта на астрономията, роботиката, физиката и др. науки.

Под ръководството на Галина Радкова – ръководител на направление ИКТ, учениците на СУ „Бачо Киро“, са разпределени в различни отбори с деца от Швеция, Турция, Грузия и България. В продължение на една седмица те имаха определен дневен режим, изпълняваха различни космически дейности и мисии. Занятията в лагера включваха реални тренажори и симулатори на живота и работата в Космоса.

Екипите, в които се включиха учениците, за шест дни построиха миниракета и участваха в успешното ѝ изстрелване, влязоха в различни роли при управлението на совалката „Дискавъри“, качиха се на реални симулатори, разгледаха звездите и конструираха карта на съзвездията. Запознаха се с живота на Марс, разхождаха се с виртуален марсоход и създадоха с конструктор колония на Марс, която представиха на всички участници в последния ден от престоя в лагера.

След завръщането си всички деца споделиха радостта от участието си. Въпреки натоварената програма те казаха, че това е едно от най-вълнуващите преживявания, които някога са имали. Научили са много полезни неща за Космоса и за екипната работа, в която освен упоритост трябва да има и постоянство. Разбрали са, че човек никога не трябва да се отказва от мечтата си. Всеки един от учениците получи и международно признат сертификат за участие.

Екипът и ръководството на СУ „Бачо Киро“ – Павликени, изказва благодарност на своите бизнес партньори, бивши възпитаници и на учителите, които подкрепиха финансово участието на учениците в международния лагер. Погледите ни са отправени към новото предизвикателство през следващата година, за да докоснем отново звездите.

Савка МИХАЙЛОВА,
старши учител по БЕЛ

Снимка Държавен куклен театър – Сливен

Постановката „Свинарят“ по приказката на Андерсен на Държавния куклен театър – Сливен, до края на септември ще бъде представена на Международния фестивал за уличен и куклен театър „Панаир на куклите“ 2022 – София, и на Международния куклен фестивал за деца LUT FEST – Източно Сараево, Босна и Херцеговина

Солресол, волапюк и още 7 изкуствени езика

Много учени са мечтали за създаването на универсално средство за общуване между хората, което да преодолява лингвистичните бариери

Умовете на лингвистите отдавна се вълнуват от идеята за създаването на универсален език, на който да общуват хората от различни националности. От XIX век се появяват множество такива проекти, най-популярните от които биха могли да конкурират английския и дори китайския.

Солресол

Идеята за създаването на международен изкуствен език на основата на музикалните ноти е на французина Жан Франсоа Судре през 1817 г. Азбуката му се състои от названията на нотите, които образуват сричките на думите. Любопитното е, че на солресол може да се общува не само разговаряйки, но и изпълнявайки песни или свирейки на музикален инструмент.

Частите на речта в този изкуствен език се определят от ударението. А за обозначаване на различните форми на глаголите, прилагателните и наречията, както и за типовете изречения са необходими спомагателни думи. Солресол може да се записва и с помощта на цветове, ноти, с латинска азбука и с арабски цифри.

В продължение на около 50 години след появата си този език е доста популярен, макар и без практическо приложение. По-късно е изместен от волапюк и есперанто.

Универсалглот

Универсалглот се смята за първия изкуствен език, създаден на основата на общи елементи от европейските национални езици. Негов създател е френският лингвист Жан Пиро – преподавател по немски. Той предлага своя проект за език през 1868 г.

В универсалглот се използва латинска азбука, както и най-разпознаваемите и лесно произносими думи от романските и германските езици. Независимо че Пиро подробно описва системата на езика, съставяйки речник от над 7000 базови думи, които могат да се допълват с различни афикси, идеята му не печели много привърженици. Универсалглот привлича вниманието предимно на професионалните лингвисти и така и не се стига до разпространението на езика.

Волапюк

Волапюк е първият изкуствен международен език, който успява да получи популярност през втората половина на XIX век. Авторът му – немският католически свещеник Йохан Шлайер, твърди, че идеята за възникването на волапюк му хрумва през 1879 г. и е вдъхновена от божествена намеса.

В основата на азбуката Шлайер залага латинския, а при съставянето на словарния запас се опира на няколко европейски езика. Но волапюк силно напомня немския и представлява трудност за онези, които искат да го изучават. Освен това отделните думи в него толкова силно се променят, че стават практически неузнаваеми. Когато е повдигнат въпросът за необходимостта от реформа на волапюк, между привържениците и противниците на промените настъпва разкол, който води до крах на проекта.

Есперанто

Есперанто е най-популярният и разпространен от изкуствените езици. През 1887 г. проектът е представен от полския офталмолог Лазар Заменхоф, който от дете мечтае да създаде език за общуване между различните нации. Брошурата с описанието на езика той публикува под псевдонима д-р Есперанто, т.е. доктор Надяващ се.

Заменхоф вярва, че всеки ще може да изучи неговия език като на игра и без затруднения да общува с носители на есперанто от други страни. Словарният запас на есперанто е базиран на романо-германските езици, а граматиката му се свежда до 16 правила, което съществено облекчава процеса на изучаването му за европейците.

Езикът е много популярен през първата половина на XX век. Сериозно се обсъжда и въпросът за превръщането му в език на международните организации. Но след Втората световна война тази идея запада, както и популярността на есперанто. Днес по различни данни в света има от 200 000 до 2 милиона носители на „езика на надеждата“.

Интерлингва

Този изкуствен език представлява опростена форма на латинския, но лишен от сложната система, по която се променят различните части на речта. Появява се през 1903 г. благодарение на италианския математик Джузепе Пеано, който е убеден в ненужността на останалите международни езици при наличието на латинския. Той пише за това в статията De Latino sine Flexione, Lingua Auxiliare Internationale („Латински без окончания, международен спомагателен език“), която започва на класически латински, а завършва на интерлингва.

През първата половина на XX век на интерлингва се появяват почти 3000 публикации. Така той става един от малкото създадени езици, намерили приложение в реалния живот. През 1951 г. благодарение на Международната асоциация по спомагателен език се появява още един проект с такова название. Той също се опира на латинския, но използва лексика и от други езици.

Новиал

Новиал се появява през 1928 г. благодарение усилията на датския лингвист Ото Есперсен. Той черпи вдъхновение от идо – друг изкуствен език.

Есперсен се стреми да се избави от твърде строгите правила на идо, като при това не допуска езикова „рехавост“. Речникът на новиал е базиран на романо-германския словарен запас, а граматиката му напомня английската. След смъртта на Есперсен езикът запада. С появата на интернет отново си припомнят за новиал – появява се проект, предлагащ по-нататъшното му развитие. Има и няколкостотин публикации на този език, но като цяло, интересът към него е слаб.

Линкос

Линкос се смята за първия опит за създаване на език за общуване с извънземни цивилизации. През 1960 г. го прави холандският математик Ханс Фройдентал. В основата на езика линкос, чието название се образува от първите срички на латинското словосъчетание lingua cosmica („космически език“), са залегнали математически понятия.

В него няма никакви изключения, но да се говори, също е невъзможно. Линкос е предназначен за предаване на съобщения в Космоса. При това първото от тях е урок, по време на който извънземните с помощта на многократното повтаряне на символи се запознават с основите на математиката. Астрофизици неколкократно са използвали линкос за кодирани съобщения, изпращани в Космоса.

Ложбан

Ложбан е международен изкуствен език, създаден през 1987 г. от Групата за логически език. В основата му е залегнал езикът логлан (от англ. Logical language – „логически език“), чийто автор е Джеймс Кук Браун. Той иска да създаде език, напълно лишен от неточности. И с помощта на логлан да провери хипотезата за въздействието на структурата на езика върху мисленето и световъзприятието, наречена хипотеза за лингвистичната съотносителност на Сепир – Уорф. Започва работа над своя проект около 1955 г.

Ложбан е замислен като удобно за използване и максимално достъпно средство за общуване. Речникът му е базиран на арабски, китайски, английски, испански, руски език и хинди. В него практически липсват изключения, а граматиката му се отличава с еднозначност. Независимо че е добре обмислен и логичен, днес този език има слабо приложение – на него говорят само няколко десетки души.

Ифкуил

Над разработването на този изкуствен език американецът Джон Кихада работи от 1978 до 2011 г. Той се стреми да създаде средство за общуване, което да дава възможност за изразяването на максимално количество информация в най-компактна форма. Така ифкуил би доказал, че теоретично човешкият език може всичко. Макар че Кихада се опитва да създаде идеалния език, творбата му се оказва толкова сложна, че малцина се оказва желаещи да се занимават с ифкуил и да го усвояват. Езикът се отличава с трудна граматика, фонология и писменост. АЗ-БУКИ

АБОНАМЕНТ 2022

Днес в броя

На стр. 20 Европа се нуждае от повече жени в науката, посочва нов доклад на Еврокомисията

На стр. 5 **Акад. Николай Денков,** министър на образованието и науката: Големият проблем е, че сме бавни в реакциите към промените, които се случват около нас. Свързани са с инспектирането, атестирането, с това как ще се оценява добавената стойност

На стр. 19 Изследователят **Петър Стефанов,** организатор на Експерименталната лаборатория по карстология към БАН, разказва за тайните на карста, който е и уникална природна лаборатория с оригинални подземни кабинети – пещерите

Българска академия на науките www.bas.bg

АПИС Силата на информацията

АЗ-БУКИ

Вестникът е правоприемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед" – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg www.azbuki.eu

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 48 (1550) 2 – 8 декември 2021 г. Година XXX. Под името „Аз-буки" вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,50 лв.

Снимка ДГ „Пролет"

Талантливите деца от трета група на ДГ „Пролет" в Севлиево, под ръководството на музикалния ръководител Цветина Маринова, изпратиха с танци есента. „Децата ни са изключително талантливи. С четвърта група подготвяме програма за Коледните празници. „Сцена" ще бъде нашият битов кабинет", радва се на успехите на децата и на колегите си педагози директорката Виолета Василева

По-модерни и по-иновативни

Национални програми увеличават обхвата и финансирането си

Министерският съвет одобри допълнително 2 088 222 лева за подкрепа на иновациите в образованието и модернизацията на материалната база на училища. От тях 1 682 170 лева се отпускат по Национална програма „Иновации в действие" за популяризиране и мултиплициране на добри иновации между образователните институции. Всяко иновативно училище сключва по два договора с други училища за взаимна мобилност.

Общо 261 общински и 6 частни училища ще получат по 3710 лева за изпълнение на съвместни дейности. Други 263 общински и 3 частни училища, които не са иновативни, имат сключен по един договор. Техните пакети са на стойност 2600 лева. Съвместната работа между училищата спомага за обмен на добри практики и идеи за провокиране на иновациите в образователния процес.

Правителството одобри и 406 052 лева по НП „Професионално образование и обучение". Средствата се предоставят за 14 общински професионални гимназии и средни училища за окончателни плащания по проекти за ремонт. С модернизирането на сградите учениците ще имат възможност да работят с най-новото техническо оборудване и да придобият професионални компетентности в реални трудови условия.

Правителството одобри и 6 058 630 лева за пристрояване, реконструкция и изграждане на нови сгради на детски градини и учебни корпуси в училища. Средствата са за 31 училища и детски градини.

Общо 21 общини ще получат 6 051 121 лева за финансиране на дейности в общински училища и детски градини. Останалите 7509 лева са за подобряване материалната среда на Неврокопската професионална гимназия „Димитър Талев" в община Гоце Делчев.

С одобрените средства ще се обезпечат дейности по Програмата за изграждане, пристрояване, надстрояване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища 2020 – 2022 г. Изграждането на нови учебни сгради и корпуси ще съдейства и за организирането на едносменен режим на обучение в училище.

На стр. 3

Азбучни истини

Подкрепа

Антоанета НАЙДЕНОВА

Младите учители имат нужда от подкрепа, за да останат в професията. Това е най-важният извод от проучване на Световната банка по поръчка на МОН. В „Аз-буки" го прави от години с рубриката Verba magistri.

Стряскащо звучат данните, че през 2016 г. едва около 10% от новоназначените в системата са останали в професията. Оттогава започва плавното повишаване на заплатите в сектора и резултатът е, че през 2019 г. отпадналите преподаватели след първата година вече са 23%. Според авторите на изследването обаче този ефект може да е временен, ако не се вземат допълнителни мерки за задържане на специалистите.

Защо младите учители не се задържат в професията? Причините са най-различни – може да не са добре приети в училището, може да се сблъскват с много предизвикателства, за които не са били подготвени във висшето училище, да не знаят как се преподава на деца, които не говорят български и т.н. Коронавирусът допълнително усложнява положението.

Сред краткосрочните мерки, предложени от Световната банка, е програма за въвеждане на начинаещи преподаватели в учителската професия, предшествана от обучение на учителите наставници, както и постоянно повишаване на квалификацията им.

Звучи чудесно, но за да не се получи поредното изливане на пари и раздаване на кредити на калпак без резултат, е необходим сериозен контрол. На входа и на изхода. От програмите, по които се подготвят учителите, мине се през фирмите, които организират квалификационните курсове, и се стигне до проверката в клас – прилага ли се наученото от учителите в часовете и повишили ли са се знанията на техните ученици. Иначе ще продължи преливането от пусто в празно. Така че, да заложим на подкрепа за младите учители, съчетана с контрол.

Изданията на „Аз-буки"	Цена за година
Вестник „Аз-буки"	78 лв.
Научно списание „Български език и литература"	39 лв.
Научно списание „История"	39 лв.
Научно списание „Математика и информатика"	39 лв.
Научно списание „Педагогика"	87 лв.
Научно списание „Професионално образование"	50 лв.
Научно списание „Стратегии на образователната и научната политика"	53 лв.
Научно списание „Философия"	30 лв.
Научно списание „Обучение по природни науки и върхови технологии"	53 лв.
Научно списание „Чуждоезиково обучение"	39 лв.

Абонирайте се В РЕДАКЦИЯТА с отстъпка

3% от цената – при **ТРИ** и повече издания

5% от цената – при **ПЕТ** и повече издания

15% от цената – за **ПЪЛЕН** комплект от изданията

Контакти: София 1113, бул. „Цариградско шосе" № 125, бл. 5, тел.: 02/425 0470; azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg

www.azbuki.eu

АЗ-БУКИ ФОТОКОНКУРС

www.azbuki.bg

Снимката участва в VI издание на Фотоконкурса на „Аз-буки".
*Автор: **Иванка Стамболиева,** ПГМСС „Пейо К. Яворов" – Гоце Делчев*

„Моето училище е най-хубавото"

Седми национален фотоконкурс

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки" очаква творбите за VII издание на Националния фотоконкурс **„Моето училище е най-хубавото".**

В конкурса могат да участват:

Ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

Авторски творби се приемат до *30. XI. 2022 г.*
Адрес: konkurs@azbuki.bg „За фотоконкурса"

Участието в конкурса е без такса.

Подробни правила за участие на: ***www.azbuki.bg.***

Изпратените снимки се оценяват от авторитетно жури с председател ***проф. д-р Станислав Семерджиев*** – *ректор на НАТФИЗ, изпълнителен директор на Световната асоциация на филмовите и телевизионни висши училища.*

Победителите се обявяват през декември 2022 г.

Най-добрите 12 фотографии ще бъдат включени в специален календар за 2023 г.

Ученическите творби ще бъдат публикувани в изданията на „Аз-буки".

Как да рециклираме топлината под земята

Както градовете затоплят въздуха наоколо, създавайки градски топлинни острови, така и инфраструктурата, изградена от хората, затопля земята под нея. Чрез рециклиране тази енергия има потенциал да бъде алтернативен и по-екологичен източник на топлина.

Анализ на кладенци с подземни води в цяла Европа, както и в части на Южна Америка и Австралия показва, че повече от хиляда от избраните локации имат събрана топлина, която може да се рециклира и използва в затоплянето на домове за цяла година, съобщават изследователи в Nature Communication.

Топлината преминава в земята през основите на сгради и тунели, както и през изкуствени материали като асфалт, които абсорбират слънчева радиация. В Лион, Франция, през 2016 г. учени откриват, че градската инфраструктура затопля подземната вода с 4°С. .

Освен това, дори и цялата излишна топлина да се рециклира, съществуващите инфраструктури на една четвърт от изследваните места ще продължат да загряват земята достатъчно, че да се използва като източник на топлина с години. А това ще намали зависимостта от изкопаеми горива и ще забави климатичните промени.

Уважаеми читатели,
Поради големия интерес към в. „Аз-буки" ви предоставяме възможност да закупите неговите броеве и от следните места:

СОФИЯ: Национален природонаучен музей, бул. „Цар Освободител" 1 (понеделник – неделя от 10,00 до 18,00 ч.); подлез „Плиска".
ПЛОВДИВ: Основно училище „Алеко Константинов" (библиотеката), ул. „Божидар Здравков" 3а, тел.: 032/62 56 73.

ISSN 0861-3990 36 >

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

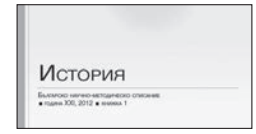

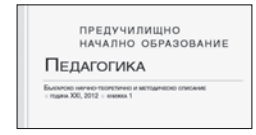

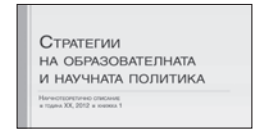

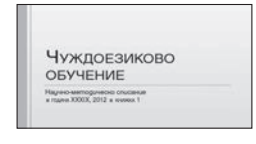

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

36 8 – 14 септември 2022 г.

Приложение на ситуационния метод в образованието

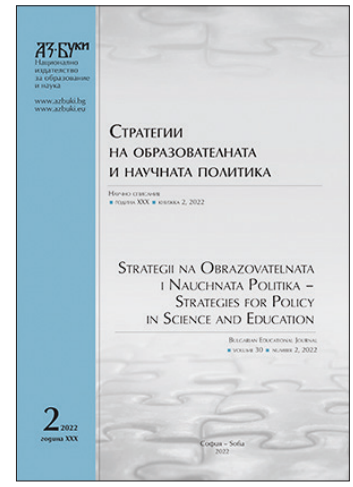

www.strategies.azbuki.bg

Списанието се реферира и индексира в Web of Science; The Philosopher's Index

Главен редактор
Чл.-кор. проф. д.т.н.
Христо Белоев
E-mail: hbeloev@uni-ruse.bg

Редактор
Д-р Албена Симова
0889 88 21 83

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: strategies@azbuki.bg

Откъс от „Изследване нагласите на учителите за използване на ситуационни методи в работата си“

Д-р Маргарита С. Пенева
Департамент за информация и повишаване квалификацията на учителите
Тракийски университет – Стара Загора

Въведение

Първи сведения за приложение на ситуационния метод в практиката се срещат в йезуитските училища през XVIII век. Възроден е в Харвард и Йейл (Харвардски методи) при обучението на мениджъри. Разработването му в теоретичен и практически план започва 30-те години на XX век – през 1926 г. на конференция на преподаватели по икономическите дисциплини е представен материал за използване на метода на казусите. След Втората световна война се разпространява по целия свят. Популяризирането на ситуационния метод започва през 1965 г. като се появява описание и на нови похвати – проблемна ситуация, инцидент, ролеви игри, кейс-стъди и др. (с използване на (Tuzharov 2008; Panfilova 2009). Всичко това дава възможност ситуационният метод да се разгърне в различни специфични модификации, които да се използват съобразно особеностите и закономерностите на педагогическия процес и специфичните методически изисквания на конкретния учебен предмет.

Някои автори обединяват всички възможни конкретни учебни ситуации, като използват термина „ситуационен подход“ (вж. напр. Semerjiev 2018 и др.), други разглеждат тези ситуации като отделни методи (вж. напр. Tzoneva 2016 и др.).

A. Drummond (Drummond 2010) дори говори за цялостна ситуационна теория на обучението. Според него тя възниква 80-те – 90-те години на миналия век, като той посочва за нейни създатели Браун, Колинс и Дюги (1989), Лейв и Венгер (1991) (пак там). Основна характеристика на теорията според него е активното участие на учениците при разрешаване на ситуации с реален или почти реален съдържателен контекст с цел получаване на нови знания или умения.

Заглавието е на редакцията

Съдържание на сп. „Стратегии на образователната и научната политика“, кн. 2/2022:

РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Предизвикателства пред образованието в България през призмата на пазара на труда в контекста на влиянието на епидемичната обстановка, свързана с COVID-19 / *Добринка Стоянова, Блага Маджурова, Стефан Райчев*

Проучване възприятията на студенти педагози за качеството на онлайн курсове по време на пандемията COVID-19 / *Светлана Ангелова, Евгения Тополска*

Preparation of Primary School Teachers for Communicative and Rhetorical Activity in School in the Context of their Practical Training / *Halyna Bilavych, Nataliia Bakhmat, Tetyana Pantyuk, Mykola Pantyuk, Borys Savchuk*

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ПАРАДИГМИ

Не(до)разгърнатият образователен потенциал на българските художествени музеи / *Вера Бонева*

Изследване нагласите на учителите за използване на ситуационни методи в работата им / *Маргарита Пенева*

Explaining the Components of Reflective Thinking Based on Fuzzy Topsis Analysis / *Fateme Moradi, Lida Mousavi, Sedigheh Hosseini*

Нагласи, очаквания и интереси сред студенти за образование и кариерно развитие в социалнопедагогическата сфера / *Александър Ранев, Красимир Костов*

ХРОНИКА

Пролетна конференция на Съюза на математиците в България / *Албена Симова*

В наше време в литературата под понятието „ситуационен метод на обучение“ най-често се разбира метод, спомагащ за активизиране дейността и творческото мислене на учениците в учебния процес (Pavlov & Tasheva 2000, 191, цит. по Tzoneva 2016). В настоящата статия приемаме това схващане, защото така има възможност да подложим на единен теоретичен анализ всички възможни учебни ситуации в образователния процес и да потърсим единни практически подходи за организацията на дейността при приложението им.

Различията в разбирането за същността на ситуационния метод водят и до формулиране на различни определения за учебна ситуация. За целите на проведеното изследване като подходящо е следното определение: учебната ситуация цели „да се изгради такава среда, която би позволила на учениците творчески да реализират себе си и да получат определен резултат от своя труд“ (Veslopolova 2017; Gavrilova 2016).

Тези различия в теоретичните схващания насочват и към различия в разбирането на учителите за същността на ситуационния метод, мястото му в обучението и различните форми на приложение. Всичко това дава основание за провеждане на изследване с цел проучване степента на познаване и използване на ситуационния метод в пряката преподавателска работа.

Основен инструментариум на изследването е разработена анкета, въпросите на която могат да бъдат разграничени в три основни групи: адресна част и две съдържателни направления (виж Приложението). Първото има за цел да установи разбирането на респондентите за същността, съдържанието на ситуационния метод и структурата на учебната ситуация, а второто – готовността им за прилагането му в учебния процес. Част от въпросите са с неструктуриран отговор, което дава възможност на участниците в изследването да изкажат по-свободно мнението си, а не да избират от предварително конструирани варианти на отговор.

Адресната част цели разпределянето на респондентите по специалност, стаж и месторабота. Специалността определя учебния/ните предмет/и, който учителите преподават, а това може да има отношение към готовността им да прилагат ситуационния метод в работата си. Педагогическият стаж е възможно също да оказва влияние върху нагласата за използването на учебните ситуации в час. Местоположението на образователната институция (не само големината на населеното място, но и географското положение, климатични особености и др.) оказва влияние върху разнообразието от възможни реални (или близки до реалните) учебни ситуации и наситеността им със съдържание. Допускаме, че това би могло да се отрази върху желанието на учителите да използват ситуационния метод. За настоящото изследване приемаме, че това са достатъчни признаци, които биха разделили виждания на учителската колегия.

Допитването е направено чрез онлайн анкетиране в периода февруари – март, 2021 г. със 129 респонденти, участващи в едногодишни специализации или консултативни курсове за подготовка за участие в процедура за придобиване на професионалноквалификационна степен в ДИПКУ – Стара Загора. 15 от изследваните лица нямат педагогически стаж, а са в специализация за придобиване на педагогическа правоспособност. Анкетата е изготвена и разпространена чрез Google формуляр.

Разпределението на участниците в изследването по специалност, стаж и месторабо-та е представено в табл. 1.

Таблица 1. Разпределение на участниците по специалност, стаж и месторабота

Специалност – брой		Стаж – брой		Месторабота – брой	
НУП	36	без стаж	15	село	36
Природни науки	30	до 10 г.	69	малък град	33
Хуманитарни науки	36	11 – 20 г.	12	голям (областен град)	60
Професионална подготовка	27	над 20 г.	33		

Анализ на резултатите от анкетирането

Целта на въпрос 1 („Какво разбирате под ситуационен метод?“) е да установи до-колко учителите познават същността на ситуационния метод. Предложен е вариант на неструктуриран отговор, който дава свобода на изказа и възможност за долавяне на нюанси в мненията. Отговорите на респондентите могат да бъдат разпределени в следните групи.

– Най-голям процент (35 %) обвързват ситуационния метод с практическата дейност на хората и близостта на обучението до реалния живот. Отговорилите по този начин, явно, намират връзка между приложението на този метод и възможността за използване опита на учениците при разрешаване на възникнали или поставени пред тях проблеми.

– 28 % от респондентите определят мястото на ситуационния метод сред другите методи, без да очертават спецификата му. Голяма част от тях са учители с малък професионален опит, които може би трудно разграничават характерните особено-сти на всеки от методите.

– Равен е броят на отговорилите (по 14 %), че ситуационният метод е интерактивен метод или метод, стимулиращ мисленето на учениците. Това ни дава основание да приемем, че те имат представа за същността на ситуационния метод и могат да го разпознаят сред останалите методи.

– Останалите участници в изследването изброяват ситуационни методи, без да по-сочват същността им. Наличието на такива отговори показва, че съществуват и учители, които се затрудняват в изказването на по-задълбочени и точни дефини-ции. За тях е достатъчно разпознаването на метода в цялата палитра от използ-вани методи в обучението.

Получените данни са показател за различия в разбирането на учителите за същността на ситуационния метод, които могат да се дължат на различни причини. В този смисъл, инте-рес представляват отговорите на въпрос 2 („Кое от посочените е определение за ситуационен метод?“). В него на респондентите се предлага да изберат вариант за определение от три възможни, близки по съдържание съждения (виж Приложението). Дадена е възможност да се посочва повече от един отговор. Резултатите са представени на фиг. 1 – 3. Наблюдава се, че и при всички групи респонденти са дадени всички възможни комбинации от отговори. Правилният отговор (вариант 3) е посочен от най-голям брой (67 %) сред участниците в изследването, но немалка част го комбинират с някой от останалите. Най-често срещаната комбинация е 2 – 3.

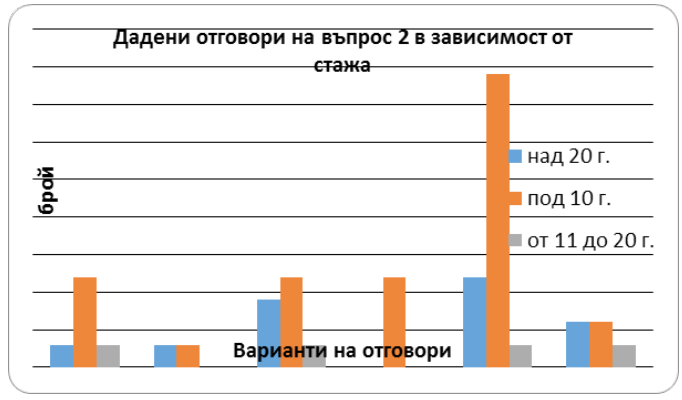

Фигура 1. Разпределение на отговорите на респондентите на въпрос 2 според стажа

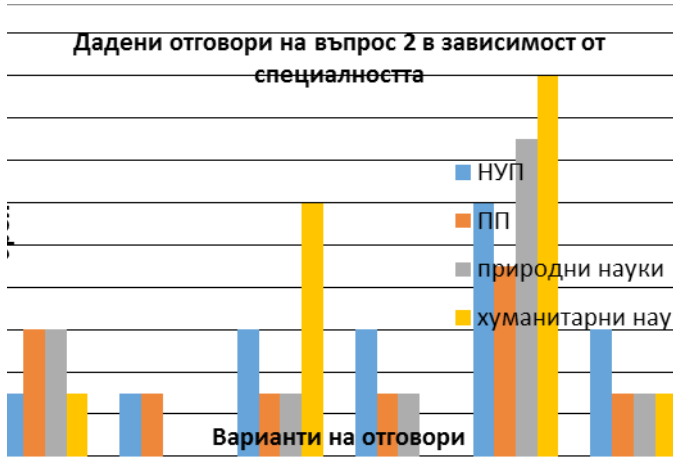

Фигура 2. Разпределение на отговорите на респондентите на въпрос 2 според специалността

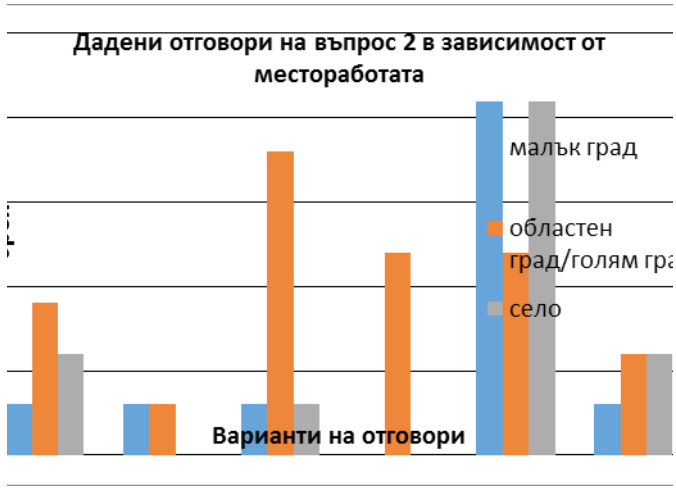

Фигура 3. Разпределение на отговорите на респондентите на въпрос 2 според местоположението на образователната институция

Наблюдаваните различия в отговорите дават основание да се търси съществува ли статистически значима връзка или разлика между отговорите на респондентите и техния стаж, специалност или местоположение на образователната институция.

Формулираме следните статистически хипотези.

H_0 (нулева) – между отговорите на респондентите не съществува статистически значима разлика.

H_a (алтернативна) – между отговорите на респондентите съществува статистически значима разлика и тя се дължи на различията в стажа, специалността или местоположението на образователната институция.

Проверката на тези хипотези предполага провеждане на корелационен анализ. Тъй като броят на вариантите за отговор и изследваните различия е по-голям от 2, тя може да бъде направена чрез изчисляване на коефициент на контингенция. Процедурата за изчисляването му е следната (за краткост на представянето използваме таблица 3*3).

Пълния текст четете в „Стратегии на образователната и научната политика“, кн. 2

Умения по медийна грамотност в детска възраст

www.pedagogy.azbuki.bg

Списанието се реферира и индексира в Web of Science

Откъс от „Медийно образование за деца: предизвикателствата на новото дигитално общество“

Катя Стоянова
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Въведение

Съвременните деца са потопени в занимания, свързани с популярните медии, новите технологии и културата, от най-ранна възраст. Те израстват в един дигитален свят и развиват много умения, знания и разбиране за него още от раждането си (Marsh 2005).

В свое проучване английският писател и изследовател Дейвид Бъкингам достига до извода, че децата придобиват умения по медийна грамотност дори и при липсата на целенасочени действия от страна на възрастните в тази посока (Buckingham 2007). Към настоящия момент процесът е много по-интензивен не само поради наличието на достатъчно технически ресурси, които са достъпни както от икономическа, така и от техническа гледна точка, но и поради интензивното навлизане на технологиите в живота на съвременния човек в световен мащаб. „Медийната грамотност изисква познания за нас самите, за другите и за световете, в които живеем. Овладяването на технически умения е много по-лесно постижимо за разлика от развиването на умения за вземане на етични решения или за изразяване на гражданско несъгласие“ (Greenwood 2020, 17).

Според данни на Националния статистически институт от април 2020 г. общият дял на домакинствата в България, които имат телевизионни приемници, е 99,4%; компютри притежават 53,8%; мобилни телефони – 93,3%; с интернет връзка разполагат 59,5%. Цифрите показват, че е почти невъзможно да бъдат открити семейства без телевизор или мобилен телефон. Тези проценти неминуемо отбелязват значителен ръст през 2021 г. в резултат на масовото навлизане на дистанционното (онлайн) обучение и дигитализацията във всички сектори на икономиката, предизвикани от пандемията *COVID-19:* само в края на 2020 г. процентът на домакинствата с интернет връзка се е увеличил с 19,4%. Медиите се превръщат в неизменна

Заглавието е на редакцията

Главен редактор
Проф. д-р Галин Цоков
E-mail: galin.tcokov@pfpn.bg

Редактор
Любомира Христова
0889 22 12 15
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71
E-mail: pedagogy@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Педагогика“, кн. 1/2022:

КЪМ ЧИТАТЕЛИТЕ

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОНИКНОВЕНИЯ

Рефлексивният подход при формиране на личностни и социални компетентности чрез учебно съдържание в контекста на бежанската проб-лематика / *Сийка Чавдарова-Костова*

Heuristic Potential of Transformative Learning Ideas / *Svitlana Hanaba, Olena Voitiuk*

Приложение на образователни подкасти в професионалната подготовка на бъдещи учители по биология (В условията на епидемична обстановка, причинена от COVID-19) / *Ася Асенова*

Prolegomena in Pedagogy of Informal Education / *Tanya Zhelyazkova-Teya*

Ориентиран към ученика позитивен подход на възпитание, обучение и социализация в часа на класа / *Любен Витанов*

Синхронно vs. асинхронно, или защо „онлайн лекция“ не е синоним на „дистанционно обучение“ / *Силвана Карагьозова*

Специфики и възпитателни функции на съдържанието, представяно от инфлуенсъри / *Екатерина Томова*

Levels of Transformational Changes in Motor Status of Preschool Children under the Influence of Different Models of Exercise Programs / *Nebojsa Jotov, Zeljko Rajkovic, Vladimir Miletic*

Повишаване равнището на математически знания на учениците в първи клас чрез работа със самостоятелно събрани данни / *Валентина Чилева*

ДОКТОРАНТСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Медийно образование за деца: предизвикателствата на новото дигитално общество / *Катя Стоянова*

част от съвременното общество, проникващи с ускорени темпове и в една сравнително консервативна система като образованието в резултат на извънредната пандемична ситуация. Важно е да отбележим, че боравенето с дигитални и медийни продукти („технически познания“) не включва задължително наличието на медийна грамотност, а е само един от инструментите за нейното постигане. Оставането единствено на нивото на техническите познания в тази област може „да отвори кутията на Пандора“ поради заплахите, които глобалната мрежа крие, докато придобиването на знания за медиите – механизъм на създаване, разграничаване на лично и обществено пространство, разбиране и безопасно ползване – има амбициозната и нелека задача „да отвори рога на изобилието“.

Децата и медиите

Дейвид Бъкингам определя медийното образование като процес на преподаване и учене за медиите, а медийната грамотност – като негов резултат (знанието и уменията, които учениците получават) (Buckingham 2007). Съгласно дефиницията на Съвета на Европейския съюз основната цел на този вид образование е да развива критичното мислене и активното поведение на учениците. Медийното образование дава възможност на децата още в ранна възраст да се опитват да вземат информирани решения, да „разчитат“, оценяват и създават медийни послания. Чрез медийното образование децата са провокирани да мислят, достигайки сами до съответните отговори, т.е. учат се как, а не какво да мислят. Това, от своя страна, дава възможност за проявата на още едно важно качество – креативност. Медийното образование овластява учениците и се превръща в поле за изява на различни умения, таланти и интереси. Според Грийнууд нашето познание за културата се базира на начина, по който разбираме взаимовръзките от символи и знаци в една по-широка културна екосистема, която включва литература, изкуство, мода, фотография, музика, филми, телевизия и виртуална реалност. „Запасът от медийни артефакти и символи, чрез които възприемаме света, е безкраен и понякога обезсърчаващ и точно в това се крие нуждата от медийна грамотност“ (Greenwood 2020, 14). Разчитането на медийните послания изисква конкретни познания и умения, които се създават по-лесно и по-ефективно в предучилищна възраст, когато децата напълно естествено възприемат техните източници, тъй като представляват част от естествената им среда.

Още през 2007 г. Бъкингам споделя идеята, че детството, което познаваме, изчезва, като медиите имат основна вина за това. От друга страна, те се превръщат в средство за либерализиране на децата, създавайки едно ново, „електронно поколение“, което е по-отворено, по-демократично и по-осведомено в сравнение с поколението на техните родители.

Ранно начало на медийното образование – причини и аргументи

Медийните устройства и технологии са в състояние да повлияят цялостно върху живота на хората, но в каква степен и с каква полезност, зависи изцяло от самите ползватели. Създаването на здравословни навици, както и правилното боравене с медийните средства е важно да бъде заложено в ранното обучение, за да не се налага впоследствие по-сложният и не толкова ефекти-

вен процес на „отучване“ от създадените погрешни, а нерядко и опасни привички. Този процес предполага познания, регулация и подготовка на специалисти, които да предадат нужните знания и умения, както и повишаване на компетенциите на бъдещите учители за развиване на ранната дигитална и медийна грамотност на децата в предучилищна и начална училищна възраст, включваща разбиране на разликата между лична и публична информация. Децата не се замислят и често са склонни да споделят данни за себе си и своите близки, които биха могли да нарушат неприкосновеността на личното им пространство и да ги направят уязвими. Предизвикателството е в това да се осигури техническата обезпеченост, както и да се открият най-подходящите форми и среда, които да дадат възможност на учениците да овладеят необходимите знания и да придобият полезни навици и умения за критично и креативно взаимодействие със съвременната медийна среда.

През 2020 г., чрез допълнение в *Закона за предучилищното и училищното образование,* беше въведено задължително дистанционно обучение, което ускори процеса на дигитализация на образователната система в нашата страна. Принудителната социална изолация по време на пандемията (2020 – 2021 г.) създаде предпоставки за разгръщане възможностите на средствата за масова информация, социалните мрежи и интернет базираните платформи, превръщайки ги в основни пространства за работа, учене, култура, лична и обществена комуникация. Рестрикциите по отношение на свободното движение и непосредственото общуване между хората форсира процеса на внедряване на инструментите на съвременното дигитално общество. Пандемията COVID-19 провокира промяна в актуалния дневен ред, поставяйки редица въпроси, като: безопасен интернет, защита на децата от кибертормоз, умерена употреба на дигиталните устройства, реформа на образователната система, ускорен преход от пожелателни предписания към задължителни задачи и тяхното незабавно прилагане.

Още през 2007 г. в книгата си „Медийно образование: грамотност, учене, съвременна култура“ Дейвид Бъкингам описва децата във Великобритания като по-ограничени в рамките на домовете си и много по-малко независими в движението си, отколкото са били майките и бащите им двайсет години по-рано. Също така обръща внимание на факта, че родителите прекарват все по-малко време с децата си, което компенсират, осигурявайки им повече материални придобивки. Констатирана е и огромната културна промяна, която се наблюдава у подрастващите: развиват се по-бързо физически, започват да правят секс по-рано, все по-често стават извършители на незаконни действия и не на последно място – наблюдава се прогресивно нарастване на употребата на наркотици в ученическа възраст. Тези процеси формират статуса на децата като отделна социална група, което повдига въпроса, от една страна, за нуждата им от защита, от друга – за изключително трудните опити за справяне с осезаемото „рухване“ на дисциплината. Положението на децата във Великобритания, описано от Бъкингам през 2007 г., изглежда като прозорливо предсказание за процесите, които се наблюдават и в развитието на част от на децата в съвременна България.

Изразни средства на медийното образование

Традиционната образователна система изпитва чувствителен недостиг на ресурси за справяне с редица проблеми: липса на интерес към ученето, хиперактивност, недостиг на концентрация, отсъствие на индивидуален подход, ограничаваща среда на класната стая и др. Медийната грамотност може да овласти децата и да им създаде механизми за защита, като едновременно с това разшири полето им на действие във и извън учебния процес. Медийната педагогика борави с най-новите средства за комуникация и с разнообразието от изразни средства, като целта е децата да извършват с желание всички дейности от учебния процес. Слушането, четенето, решаването на задачи, рисуването, дори пеенето и физическата активност са много по-различни от познатата им традиционна форма на проява. Обогатяването на изразните средства, онлайн достъпът до културни прояви, музеи и галерии, както и виртуалните класни стаи водят до цялостна промяна във формата и съдържанието на доскорошните учебни предмети. Децата са провокирани да търсят и намират, да проверяват, изследват и създават, т.е. със своите изисквания и нужди те се превръщат в активни участници в учебния процес. Новите изразни възможности влияят стимулиращо на желанието на децата да учат. Друга положителна страна е възможността за безпрепятствено разпространение на медийните послания, което не зависи от фактори като местоположение, часови пояс или изискване за физическо присъствие. Езиковата бариера също е възможно да бъде преодоляна в голяма част от медийните средства чрез видео, картина, музика и звук, които са универсални и не се нуждаят от превод и адаптация. Резултатът от употребата на новите технологии в образованието зависи преди всичко от това кой, как и с каква цел ги използва. И въпреки утопичното звучене на някои определения за тяхната роля, значително се доближава до реалността твърдение като: „Технологиите ще преобразят ученето, ще овластят учениците и ще предоставят свобода на учителите. Това автоматично ще допринесе за по-активни, креативни, обърнати към ученика форми на

образование и всеки, който се противопоставя на това, е просто „динозавър“. (Buckingham 2020, 231). Разбира се, подобна реализация е възможна, ако е налице едно демократично общество, което е дигитално и медийно грамотно.

По презумпция основните теми, които се засягат, когато става дума за медийни технологии в образованието, се свеждат до „Безопасност“ и „Заплахи, свързани с тяхната употреба“ (заблуда, измама, кражба на данни, детска порнография и др.). Ограничаването на обсега на медийното образование до степен на предпазване е не само неефективно, но и вредно както за децата, така и за обществото, като цяло. Бягството от предизвикателствата, които поставя новото дигитално общество, не може да бъде решение, а тоталната превенция отнема възможността да се възползваме от всички предимства, които медийното образование е в състояние да даде на учениците в днешния свят.

Медийното обучение при най-малките дава възможност за едновременно усвояване на основните принципи на работа с медийни продукти. Но преди да получат свободата да ги използват, трябва да им се предоставят средства, с които да ги управляват, т.е. трябва да овладеят езика и механизмите за защита на личното си пространство и свобода. Посредством критичен анализ децата преминават от несъзнателно към съзнателно състояние, постепенно изграждайки си система за критично отношение към действителността, както и за информирано и осъзнато вземане на решения. Понякога предучилищната или начална група в училище може да се превърне в „бойно поле“, на което се отстояват позиции или предпочитания, включително и по отношение на разпределението на ролите в дидактическите упражнения, което е неизбежно. Точно в тази възраст децата са по-склонни да се научат както да представят и отстояват собствената си позиция, така и да проявяват толерантно отношение към мнението и предпочитанията на другите – разбира се, с помощта на убедителния, но приятелски тон на преподавателя и при зачитане на равнопоставеността и правото на мнение на всеки. Медийните ресурси в тази област са огромни, благодарение на което децата могат да усвоят трайно полезни умения за провеждане на дискусия. Реалното представяне на действителността на достъпен за децата език развива уменията им за точна оценка на информацията, която получават, респективно способността за критично мислене. Не на последно място, тази дейност може да бъде насочена към самите деца, така че да могат да опознават и развиват себе си, наблюдавайки действията, думите и посланията си и отчитайки въздействието им както върху другите, така и върху самите тях. Не бива да се пропускат социалните, културните, расовите, икономическите и другите различия, които, изниквайки като тема, могат да бъдат разработени за обогатяване на познанията на децата, а не за тяхното противопоставяне.

Децата като обект на медийната индустрия

Голяма част от индустрията разглежда децата като отделна целева група, тъй като те до голяма степен се превръщат в самостоятелни потребители, които са в състояние да вземат решения за избора и покупката на стоки и услуги. Седемгодишните вече имат право на банкова карта, ползват смартфон и таблет или компютър. Една немалка част от децата разполагат с профили в социалните мрежи, преди да са навършили минималната допустима възраст, която за повечето социални платформи е около 13 години. Определянето на медиите като всемогъща „съзнателна индустрия“, която едностранно налага фалшиви ценности на пасивна аудитория, също е дискусионен въпрос. Бъкингам представя проучвания от 2007 г., според които децата са много по-автономна и критична аудитория в сравнение с традиционното виждане – извод, който категорично се потвърждава и от медийната индустрия. Според него „съвременното образование няма за цел да предпазва младите хора от влиянието на медиите и по този начин да ги заведе на едно по-добро място“, а да им даде възможност да вземат самостоятелни информирани решения и да се научат да поемат отговорност за тях. Бъкингам отбелязва също, че във Великобритания децата започват съзнателно да взаимодействат с медиите още от четиригодишна възраст. Тъй като израстват в изключително компресирана медийна среда, те играят със смартфоните, таблетите и компютрите на родителите си. Телевизията е първият приятел на децата от раждането им, който впоследствие бива изместен от изобретенията на XXI век. „Медийната грамотност е резултатът от медийното образование – знанията и уменията, които учениците придобиват“ (Buckingham 2007, 4). Днес този преход – от телевизионния екран към екраните на мобилните устройства – се извършва много по-рано, особено след навлизането на интернет телевизията и възможностите за гледане на предавания на запис.

Тенденцията към съсредоточаване единствено върху заплахите и нежеланите последици от въздействието на медийната среда може да измести акцента на този важен дял от образованието към страховете, породени от симптомите. Подобен подход ограничава възможностите ни да си изградим представа за цялостната картина, което, от своя страна, може да възпрепятства вземането на правилните решения относно развитието на медийното образование. Частичните и временни дейности не само ще затруднят, но и ще

забавят значително създаването на подходяща и устойчива система, която изисква както материални, така и интелектуални ресурси: компютри, интернет връзка и разбира се, подготвени преподаватели по дигитална и медийна грамотност, IT специалисти. В този процес съществена роля имат и родителите.

Медийната педагогика е в състояние да създаде у децата положителна нагласа към новите технологии и медиите и по този начин да провокира желанието им да учат. Съвременни медийни продукти като CD-ROM, флашпамет (USB), интерактивни книги, игри, флашкарти, филми, компютърни игри, интернет базирани канали, платформи за учене и много други, включващи множество медийни езици, са предпочитана и търсена от децата форма за развлечение и придобиване на знания.

За успеха на един съвременен концерт са необходими много повече от добри музиканти и озвучаване. Актьорите в театъра трябва да умеят не само да се превъплъщават в различни роли, но и да пеят, да свирят на музикален инструмент, да танцуват. Популярността изисква не само талант, но и умения да привлечеш и да поддържаш интереса на милиони последователи в социалните мрежи, т.е. да бъдеш социално активен. Съвременната аудитория има много по-големи изисквания към изкуството и културата – техните произведения трябва да бъдат цял спектакъл от музика, звук, анимация, шоу, развлечение, емоция, за да привлекат интереса на потребителя. А за децата това важи с още по-голяма сила.

Проучвания на медийното образование за деца

Проучванията в областта на медийното образование се свеждат до изследване на грамотността на децата и учениците в областта на дигитално-медийните компетенции посредством методологии, които представят не съвсем обективна и цялостна картина. Пандемията от COVID-19 ускори освен въвеждането на онлайн обучението като алтернатива на присъствената му форма във всички училища, но постави акцент върху създаването и използването на медийни продукти в образованието. Изследванията в България по отношение на медийното образование и децата сочат, че „интересът на децата към социалните мрежи например остава неизползван от началното образование; за него обучението в училище изгражда по-скоро табута, вместо да търси възможности за впрягане на генерираната от този интерес колосална енергия за целите на учене, преподаване и развитие“ (Danov 2020, 105).

Проучване, проведено по поръчка на Ofcom (регулатор на комуникационните услуги във Великобритания) през 2019 г. (Ofcom 2020) достига до следните изводи във връзка с използването на медиите: 1. част от децата подражават на известни лица от социалните медии, като някои от тях имат усещането, че самите те влияят; 2. част от децата предизвикват внимание с публикуване на игрови въпроси или постове със сексуално съдържание, за да привличат внимание; 3. част от децата са виждали смущаващо съдържание, но са успявали да се справят с това. Друга тенденция, наблюдавана в целия възрастов диапазон (8 – 17 години), е интересът към YouTube, където се предлага възможност за избор на съдържанието, което да гледат, за сметка на вече остаряващата телевизионна медия.

Според проучване сред деца от предучилищна възраст в Украйна (Yankovych et al. 2019) с цел въвеждане на медийно образование основните причини, които налагат формирането на медийна грамотност, са: 1. медийната грамотност в предучилищна възраст се възприема от децата като начин на живот; 2. коригирането на погрешни или вредни навици в медийното пространство на по-късна възраст е по-трудно и с по-лош резултат. В проучването изследователите стигат до заключението, че децата са склонни да анализират медийните продукти с родителите и учителите си и проявяват по-голям интерес към списания, книжки, както и желание за създаване на техни собствени медийни продукти. Всички те споделят, че обичат да разговарят за приказните герои и техните постъпки, но изследователите са открили, че има необходимост от по-задълбочен критически анализ, както например дали отразените събития, според мнението на децата, са надеждни. Преди провеждането на експерименталното медийно обучение нито едно от децата не е показало високо ниво на медийна грамотност, а след обучението резултатите сочат следните подобрения в нивото на медийна грамотност: високото ниво от 0% се е повишило на 15%, а ниското ниво от 36% е понижено на 26%.

Още през 2005 г. група учени, начело с Бъкингам (Buckingham & al. 2005), проучвайки медийната грамотност сред децата и младите хора, отбелязват следната тенденция: необходимостта от социална теория за медийната грамотност се налага от факта, че тя е най-вече междуличностен феномен, в който социалните и личните интереси са неизбежно заложени и представянето същността на медийната грамотност не може да се свежда само до това, което е в детските глави.

Средното тригодишно дете вече е под въздействието на телевизионния екран, на три години прави избор на анимационен филм, а на пет придобива компютърни умения. Тези ресурси носят толкова много информация, която е трудно да бъде овладяна дори и от въз-

растните, какво остава за децата. Ключът към формиране на медийно грамотни личности, които активно и безопасно да боравят в съвременното медийно пространство, е медийното образование (Yankovych et al. 2019).

Заключение

Наблюдава се нарастващо безпокойство по отношение на постоянно променящата се медийна среда, както и тенденция да се фокусираме повече върху симптомите, отколкото върху причините на наблюдаваните процеси. Прекомерното вглеждане в страховете не може да бъде работещ подход, тъй като крие риск от задълбочаване на проблемите и нарастваща изолация. Медийното образование не бива да се разглежда като форма на защита, а като процес на подготовка на учениците. Убягва усещането за по-голямата картина, което възпрепятства вземането на правилните решения, болезнено необходими в съвременното дигитално „COVID-19 общество". Временните решения не могат да бъдат решения за бъдещето – те си остават бързи корекции на вече развил се симптом. Не бива да пропускаме, че това са симптомите на по-мащабни промени, които настъпват не само в медийното пространство, но и във всички сфери – социална, икономическа и политическа – на обществения живот. Медийното образование би могло да запълни част от по-голямата картина. То има добре очертана критична структура (едновременно разбираема и всестранна), която може да бъде разширявана, обхващайки нововъзникнали въпроси. В същото време, медийното образование не е достатъчно само по себе си. То е и ще бъде част от решението на проблема, но също така се нуждае от регулация и реформа. Развиването на медийна грамотност предоставя сравнително демократична алтернатива за регулирането на медийния пазар и тъй като това централно не би могло да се направи, то потребителите е необходимо да го регулират сами (Buckingham 2020). Следва да се постави акцент върху развиване както на критичното, така и на креативното и обърнатото към нуждите на ученика учене – съществен елемент от процеса на адаптиране на образователната система към спецификите на новото дигитално общество на XXI век.

Пълния текст четете в „Педагогика", кн. 1

Тайните мистерии на властта

Откъс от „Les arcanes du Pouvoir dans la République de Doumarie dans Mort d'un poète (1981) de Michel Del Castillo"

Alain Vuillemin
Université « Paris-Est » (France)

Mort d'un poète est un roman écrit en français par Michel Del Castillo[1], un auteur d'origine espagnole. Le livre a été publié en 1989, en France, au Mercure de France, dans la collection « Crime parfait », quelque temps avant l'effondrement des régimes totalitaires en Roumanie et dans les pays d'Europe centrale et orientale. C'est une fiction autobiographique, découpée en quarante-quatre séquences, prêtée à un narrateur, Igor Védoz, le ministre de la justice de ce pays. Le récit commence un « mardi [où sa] vie a brutalement basculé » (Del Castillo 1989, 19), en novembre 1986. Il s'achève avec la rédaction de ce livre, deux années plus tard, à Berne, en Suisse, après son départ en exil. Ainsi que l'explique Michel Del Castillo dans l'avant-propos de ce roman, « la République de Doumarie est un État étrange, imaginaire, qui fait plus qu'évoquer la Roumanie. Elle la renferme et la révèle » (Del Castillo 1989, 11). Cette entité ne figure sur aucune carte tout en empiétant sur la plupart des pays de la région. Sa capitale, « Voudas [contient] un peu de Budapest [en Hongrie], pas mal de Prague [en Tchécoslovaquie], un zeste de Cracovie [en Pologne et] beaucoup de fantasmagorie surtout » (Del Castillo 1989, 11). Ce pays « se permet », commente l'écrivain, « de détourner le Danube […] pour s'annexer des villes et des régions roumaines, Tirgon [Targu Mures] ou la Moldavie. Il mêle l'exactitude au rêve » (Del Castillo 1989, 11). Son président, « le Maréchal invincible, Carol Oussek, Génie du Danube » (Del Castillo 1989, 11), fait autant songer « à l'ineffable Ceauşescu » (Del Castillo 1989, 11), le « Génie des Carpates » (Del Castillo 1989, 12) en Roumanie ; à « la stature […] d'un Goering » (Del Castillo 1989, 12) en Allemagne [ou à] la mégalomanie de Tito » (Del Castillo 1989, 12) en Yougoslavie. Les modèles surabondent. Cette République, établie à la place d'un ancien royaume au lendemain de la seconde guerre mondiale, est une autre dictature totalitaire. L'ouvrage raconte les derniers moments de la carrière

Заглавието е на редакцията

www.foreignlanguages.azbuki.bg

Списанието се реферира и индексира в Web of Science

Главен редактор
Проф. д.н. Димитър Веселинов
E-mail: dvdimitrov@uni-sofia.bg

Редактор
Николай Кънчев
0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71
E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Чуждоезиково обучение", кн. 1/2022:

EDITORIAL

ПРИЛОЖНА ЛИНГВИСТИКА

Language Transfer and Problems of Teaching Bugarian for Slav Students / *Nadezhda Stalyanova, Elena Krejcova*

Речевое развитие подростков 10 – 12 лет и использование электронных устройств / *Безруких Марьяна Михайловна, Логинова Екатерина Сергеевна, Теребова Надежда Николаевна, Усцова Александра Григорьевна, Макарова Людмила Викторовна*

МЕТОДИКА
Лингвокогнитивни, интеркултурни и социолингвистични особености на немските лексикални единици, съдържащи суфиксоида -weise / *Елена Николова-Кискинова*

ЕЗИК И КУЛТУРА
Les arcanes du Pouvoir dans la République de Doumarie dans Mort d'un poète (1981) de Michel Del Castillo / *Alain Vuillemin*

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКА АРХЕОЛОГИЯ
Културная память и прецедентные феномены / *Валерий Ефремов, Валентина Черняк, Надя Чернева*

ХРОНИКА
Проф. Димитър Веселинов на 60 години

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ
За играта като феномен в чуждоезиковото обучение / *Живка Илиева*

d'Igor Védoz. L'intrigue est construite sur une trame policière. Un certain Ali Tasko, le secrétaire d'un « immense poète » (Del Castillo 1989, 83) doumarien, Alexandre Tchardine, a été tué dans un mystérieux accident de voiture. Igor Védoz est chargé de l'enquête judiciaire en raison de ses fonctions au sein du C.P.R., le Conseil Permanent de la Révolution. Ces investigations provoquent d'abord la mort de sa fille Luzila, puis la destitution et, on le devine, la mort du Maréchal-président Carol Oussek, officiellement victime d'une « crise cardiaque foudroyante » (Del Castillo 1989, 302). L'enquête permet aussi d'entrevoir quelques-uns des arcanes secrets du pouvoir dans cette République de Doumarie. Que révèle-t-elle ? Comment le récit est-il construit sur une énigme policière, sur la découverte de multiples complots et sur le secret d'une imposture ?

I. L'énigme des meurtres

L'énigme des meurtres n'est pas immédiatement posée. Le début du roman correspond à la longue exposition, découpée en quatre séquences. La première présente le lieu où commence l'action, la vaste salle de réunion du Conseil Permanent de la Révolution, au dix-huitième étage du Centre de la Révolution, et les douze membres de cette instance. La seconde introduit une parenthèse, une longue rêverie du narrateur, qui révèle sa lucidité et, aussi, les compromissions des uns et des autres qui faisaient que leurs « destins se trouvaient à ce point liés [qu'ils n'avaient] pu tenter un geste contre l'un [d'entre eux], de peur que tout s'écroulât, [les] ensevelissant tous sous les décombres. La peur [les] soudait » (Del Castillo 1989, 31). La troisième séquence décrit la monotone « liturgie oussékienne [qui] déroulait ses fastes poussiéreux […]. L'un après l'autre, les ministres se levaient pour lire un rapport d'activité de leurs départements respectifs » (Del Castillo 1989, 33). La quatrième introduit un coup de théâtre, une annonce inattendue, prononcée sur un ton très neutre par le ministre de la Culture, Kranitz : « Ali Tasko s'est tué en voiture » (Del Castillo 1989, 38). L'émotion est immédiate. La tension aussi. Une double enquête policière et judiciaire est décidée Dès lors, le récit est construit sur la résolution d'une triple énigme, celle du meurtre initial d'Ali Tasko ; celle de l'assassinat, en des circonstances horribles, de Luzila Védoz, la fille d'Igor Védoz ; et, enfin, celle de la mort mystérieuse du Guide Lumineux de la Doumarie, le Maréchal Carol Oussek.

Le meurtre d'Ali Tasko est le premier crime à être commis. C'est un acte prémédité, camouflé en accident. L'événement se produit au matin du 14 novembre 1986, à 11h40, « à cent vingt kilomètre de Voudas [la capitale de la Doumarie, sur une] route […] parfaitement droite, sans trace de verglas ni de gel » (Del Castillo 1989, 115). Les circonstances sont présentées en détail au début de la quinzième séquence. Le véhicule, une Porsche, un modèle très rare en Doumarie, avait été saboté. Le conducteur, Ali Tasko, a été tué sur le coup. L'enquête menée par Igor Védoz reconstruit le portrait de la victime. Officiellement, Ali Tasko était un « cadre du Parti, officier du S.S.I » (Del Castillo 1989, 122), les Services de la Sécurité Intérieure. Il avait été choisi par le Conseil Permanent de la Révolution et par le président Carol Oussek « pour remplir les fonctions de chauffeur – garde du corps du poète Alexandre Tchardine, prix Lénine, prix Nobel de Littérature » (Del Castillo 1989, 118). Il avait aussi des « fonctions moins avouables » (Del Castillo 1989, 118) auprès de lui : celles d'être son amant et son « mignon » (Del Castillo 1989, 228). L'homme était un voyou, un être dépourvu de scrupule, arrêté dès seize ans pour vagabon-

dage et ivresse et, à dix-huit ans pour « prostitution, marché noir, trafic de devises » (Del Castillo 1989, 116), condamné à six mois de bagne puis gracié, c'est-à-dire, en clair, autorisé à continuer « ses trafics, mais avec la bénédiction de la Sécurité qu'il renseignait » (Del Castillo 1989, 117). Toutefois, plus secrètement encore, Ali Tasko avait « rejoint la résistance » (Del Castillo 1989, 259) clandestine à la dictature de Carol Oussek. Sa personnalité juxtapose des traits très contradictoires. D'un côté, il « se trouvait sous la protection du Guide » (Del Castillo 1989, 259) de la Doumarie. D'un autre côté, il avait partie liée avec les adversaires les plus farouches au régime dictatorial de la Doumarie. Les suppositions sur les mobiles de ce meurtre et sur l'identité de ses commanditaires sont nombreuses. C'est seulement à la fin du roman qu'Ovédian, « le chef de toutes les polices, des redoutables Service de la Sécurité Intérieure, le S.S.I. » (Del Castillo 1989, 22), révèle à Igor Védoz que c'était lui qui avait « fait tuer Tasko […] pour l'empêcher de remettre [un certain] dossier à ceux avec qui il avait négocié son départ de Doumarie » (Del Castillo 1989, 263). Le contenu et l'envoi de ce dossier à sa destinataire expliquent pourquoi Luzila, la fille d'Igor Védoz, est tuée à son tour dans le récit.

Le meurtre de Luzila Védoz est présenté comme une conséquence tragique, imprévisible, des complots féroces qui traversent l'instance qui gouverne la Doumarie, son Conseil Permanent de la Révolution. De sa fille Luzila, Igor Védoz, le narrateur, recompose un portrait éclaté, morcelé, dont les fragments sont dispersés au fil de ses souvenirs et de ses réminiscences. Il l'a quittée dans l'après-midi de ce fameux « mardi [où] sa vie a brusquement basculé » (Del Castillo 1989, 19 et 314) pour se rendre à la convocation du Conseil Permanent de la Révolution qui déclenche les événements. Il ne la reverra que morte, le corps recouvert d'un drap, entre « deux gros cierges d'église placés de chaque côté de la tête » (Del Castillo 1989, 271), et déposé sur des tréteaux dans la modeste cuisine d'un appartement situé au cinquième étage d'un immeuble. La morte est veillée par un prêtre, le père Marcou. Une foule de gens, près d'une centaine de personnes, se pressent dans l'escalier. Des femmes, agenouillées, prient. Le choc est violent. Igor Védoz est bouleversé. Il l'est encore plus quand il découvre avec horreur qu'elle a été torturée, toute une nuit durant, ébouillantée et énuclée. Il savait qu'elle s'était convertie au christianisme. Le père Marcou lui apprend qu'elle « était une sainte [qui] pensait aux autres davantage qu'à elle-même » (Del Castillo 1989, 272). Au dernier paragraphe du livre, on apprend que Luzila Védoz avait aussi un mari, « Omer […] et […] trois petits enfants » (Del Castillo 1989, 313), tous réfugiés, eux-aussi, en Suisse, avec Igor Védoz, deux années après ces événements. Entretemps, immédiatement après s'être recueilli devant le corps de Luzila, et aussitôt après qu'une vieille femme lui eut décrit le portrait d'un « homme … jeune […], grand, le teint de bronze, très noir de cheveux […], l'œil vert… Un étranger… [qui] sortait du second. La porte de droite. L'appartement est inoccupé. C'est là qu'on a trouvé ta fille » (Del Castillo 1989, 272 – 273), Igor Védoz avait instantanément compris à cette description qui avait été le meurtrier. Il lui tend aussitôt un piège. Il le convoque par téléphone dans le parking de son ministère. Il a identifié en effet un autre officier des Services de Sécurité, mais de la Présidence, un Mexicain né à Guadalajara, nommé Maximiliano, dit Macsimou, le chauffeur et le garde du corps de la « clairvoyante Alexandra Oussékina » (Del Castillo 1989, 34), l'épouse de Carol Oussek. L'interrogatoire est brutal. Macsimou avoue d'abord avoir tué « le poète ivrogne » (Del Castillo 1989, 280), Alexandre Tchardine, le protecteur d'Ali Tasko, puis Luzila Védoz. De fureur, Igor Védoz ne se maîtrise plus. Il s'acharne sur les yeux de Macsimou qui est énucléé à son tour. C'est la loi du Talion qui est appliquée. Le châtiment est identique au crime commis.

Un dernier meurtre est commis à la fin du récit. C'est celui du Maréchal Président Carol Oussek. Celui-ci incarne en sa personne, par sa fonction, le pouvoir absolu qui est exercé en cette sinistre République de Doumarie. Sa mort n'est élucidée qu'à la toute dernière page du roman, par le biais d'un aveu inachevé d'Alexandra Oussékina, son épouse, à Fédor Ovédian, le nouveau chef de l'État : « Je t'ai aidé. C'est moi qui ai versé… » (Del Castillo 1989, 313) le poison, on le devine, qui a précipité la fin du dictateur. L'assassinat est indirectement avoué. Il aurait pu être un « crime parfait », un acte prémédité, exécuté sans faute, dont toutes les circonstances auraient été prévues à l'avance et qui aurait pu demeurer ignoré, insoupçonné. Alexandra Oussékina en est l'instrument. L'instigateur, celui qui l'a conçu, Alexandre Tchardine, le « poète vénéré » (Del Castillo 1989, 96) de la Doumarie, était un adepte du « terrorisme irréel » (Del Castillo 1989, 102). C'était un « anarchiste définitif » (Del Castillo 1989, 105), auréolé « d'un sombre prestige de lâcheté assumée, de cruauté veule, de crapulerie princière » (Del Castillo 1989, 106). Le portrait emprunte des traits à plusieurs poètes français, à Jean Cocteau, à Louis Aragon ; mais aussi espagnols et chiliens comme Federico Garcia Lorca et Pablo Neruda, dont les noms sont cités. Le personnage est aussi un maître-chanteur. Il a caché quelque part en Doumarie des archives secrètes, très compromettantes pour le président Carol Oussek, « des lettres du Guide aux dignitaires nazis, entre 39 et début 41 » (Del Castillo 1989, 253). Leur publication aurait démoli « tout son personnage […]. Le héros de la lutte contre le nazisme, le résistant exemplaire… » (Del Castillo 1989, 258). La légitimité de son autorité et de son pouvoir absolu aurait été ébranlée. C'est d'ailleurs ce qui se produit lors de la dernière réunion de son gouvernement, quand Fédor Ovédian lui remet l'une de ces lettres. Le lendemain, la Radio Nationale de la Doumarie annonce son décès. Le communiqué officiel qui annonce cette nouvelle précise que « le Président Carol Oussek avait succombé à une crise cardiaque foudroyante » (Del Castillo 1989, 302). Sa mort, « Oui, tous ces morts… Ce sont les crimes du poète… » (Del Castillo 1989, 305), commente Fédor Ovédian devant Igor Védoz. « C'est Tchardine qui a abattu Carol » (Del Castillo 1989, 304), explique-t-il aussitôt après. C'est aussi le dernier mort de la double enquête dont les deux ministres avaient été chargés à propos de l'accident dont Ali Tasko avait été la victime.

Mort d'un poète est un roman policier. Michel Del Castillo s'en explique dans son avant-propos : « ce livre est un policier [..] dans la mesure où on y trouve un et, même, plusieurs cadavres, une enquête, peut-être un coupable » (Del Castillo 1989, 14). Tous ces éléments s'y rencontre, des meurtres d'Ali Taski et de sa compagne Flora à celui de Luzila Védoz, jusqu'à la mort du Maréchal Président Carol Oussek. Ils sont tous élucidés. Ils sont aussi le résultat d'un entrelacement subtil de complots à l'intérieur des arcanes secrets du Pouvoir dans la République de Doumarie.

II. Un enchevêtrement de complots

Dans *Mort d'un poète*, les complots s'enchevêtrent. Igor Védoz le découvre au fur et à mesure de son enquête. Le roman est retors. Il est construit sur un entrelacs de plusieurs projets : le souci de Fédor Ovédian de préserver autant que possible l'ordre établi en Doumarie, la terreur éprouvée par Alexandra Oussékina, « la Mère de tous les Peuples » (Del Castillo 1989, 71) et les délires furieux de son époux, le Président Carol Oussek, l'incarnation 0du pouvoir absolu dans la « radieuse République » (Del Castillo 1989, 92) de Doumarie.

Le premier de ces complots est celui de Fédor Ovédian, l'un des douze membres du gouvernement de Doumarie, le Conseil Permanent de la Révolution. Le narrateur, Igor Védoz, en dresse un bref portrait physique et moral dès le début du récit. C'est « un petit homme maigre, effacé, le regard tranquille derrière les verres de ses binocles ronds. Ça, pour l'apparence » (Del Castillo 1989, 22). C'est un « discret et courtois professeur de langues mortes » (Del Castillo 1989, 22), un humaniste donc, qui est pourtant « dans la réalité, le chef de toutes les polices » (Del Castillo 1989, 22). Dans les faits, analyse Igor Védoz, « peut-être la véritable terreur a-t-elle l'apparence paisible de Fédor Ovédian, sa cautèle cléricale, sa voix douce et tranquille ? […]. Il parle peu, Ovédian. Il sourit rarement et du bout des lèvres » (Del Castillo 1989, 23). Il est un reflet, sans le dire, de la figure de Laurenti Beria[2], l'un des hommes forts du pouvoir soviétique en Russie entre 1938 et 1953. Mais, à l'inverse, dans le roman, sa présence est effacée. Il ne perd jamais son calme. Il entretient avec Igor Védoz des relations ambiguës. Ce sont aussi deux rivaux sur le plan politique. Mais Igor Védoz est prêt à le trahir s'il s'avérait que le Maréchal Président, le « Lumineux Guide […] fût le véritable instigateur de toute l'affaire [afin d']abattre Ovédian et nettoyer les organes de la Sécurité » (Del Castillo 1989 , 51). Il le compromet d'ailleurs en tuant lui-même Flora Dougarian à l'intérieur d'une voiture qui appartenait à ces services de la Sécurité. Désormais, « Ovédian va maintenant se trouver dans le collimateur. Il a mis la main sur la fille […]. Il l'a liquidée après l'avoir fait parler » (Del Castillo 1989, 138). Les véritables intentions de Fédor Ovédian se révèlent cependant différentes. En faisant surveiller le poète Alexandre Tchardine, en faisant tuer Ali Tasko, il voulait empêcher que les documents qui avaient été réunis contre Carol Oussek puissent sortir de la Doumarie. C'était leur « seule arme contre la folie… » (Del Castillo 1989, 264) du dictateur. Il est d'ailleurs prêt à soutenir Igor Védoz s'il présentait sa « candidature à la Présidence » (Del Castillo 1989, 306). Igor Védoz préfère se désister. Il ne se sent « pas fait pour la politique » (Del Castillo 1989, 306). Peu après, l'unanimité des membres du Conseil Permanent de la Révolution, « le Camarade Fédor Ovédian est […] élu […] Président de la République socialiste, démocratique et pacifique de Doumarie » (Del Castillo 1989, 311). Le « nouveau Chef » (Del Castillo 1989, 312) est aussitôt applaudi.

Le second complot est un échec relatif pour son instigatrice, la « clairvoyante Alexandra Oussékina » (Del Castillo 1989, 34), l'épouse du « Maréchal Invincible » (Del Castillo 1989, 34) Carol Oussek. Ses titres honorifiques en proposent un premier portrait. Elle est la « clairvoyante Protectrice des Arts » (Del Castillo 1989, 41), la « Mère des Peuples » (Del Castillo 1989, 39). Elle constitue avec Carol Oussek « un couple modèle » (Del Castillo 1989, 168). Au physique, c'est une femme « grande, certes, [avec] un port de tête superbe, des épaules amples, des traits nobles » (Del Castillo 1989, 79 – 80), le plus souvent vêtue d'une « tailleur d'un bleu intense » (Del Castillo 1989, 80). Sa « chevelure, coiffée en chignon » (Del Castillo 1989, 80) est d'un noir bleuté. Ses « jambes [sont] encore parfaites » (Del Castillo 1989, 82). Son âge est indéterminé. « Plus de cinquante ans mais quinze de moins pour l'apparence. Les cures, la chirurgie, la diététique » (Del Castillo 198, 82 – 83), relève Igor Védoz. Ses toilettes sont somptueuses, de même que ses bijoux. « Majestueuse, elle rappelait certaines tsarines » (Del Castillo 1989, 80) russes. C'était, ajoute le narrateur, « une caryatide. Une sérénité parfaite. Héra-Junon. La femme absolue » (Del Castillo 1989, 82). Une remarque, acide, désamorce tous ces effets : « je me rappelais tout ce qu'on disait d'elle », observe Igor Védoz lorsqu'il la rencontre au Palais de la Voudassine : « Impitoyable, d'une ambition effrénée. L'âme damnée du Lumineux Guide » (Del Castillo 1989, 87). Quand elle commence à l'interroger, son attitude change aussi : « Les cajoleries, les sourires enjôleurs étaient finis. La Junon tranquille devenait une créature à sang-froid, dont les yeux vrillaient les miens » (Del Castillo 1989, 87). Il est affronté à un serpent. La référence biblique n'est pas autrement précisée. Le modèle est historique. Il est très contemporain quand le roman paraît à Paris, en septembre 1989 : c'est Elena Ceauşescu, l'épouse de Nicolas Ceauşescu, l'ultime dirigeant de la République Socialiste de Roumanie qui s'était lui-même décerné les titres de « Génie des Carpates » et de « Danube de la Pensée ».

Пълния текст четете в „Чуждоезиково обучение", кн. 1

Рекламна тарифа

на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“

София 1113, бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5, тел.: 02/420-04-70, 02/420-04-71; azbuki@mon.bg; www.azbuki.bg

Вестник „Аз-буки“

1. Стандартни карета на вътрешна страница:

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница – 256 мм/388 мм	780,00 лв.	900,00 лв.	985,00 лв.
1/2 страница – 256 мм/194 мм – 125 мм/388 мм	410,00 лв. 410,00 лв.	460,00 лв. 460,00 лв.	510,00 лв. 510,00 лв.
1/4 страница – 256 мм/97 мм – 125 мм/194 мм	230,00 лв. 230,00 лв.	258,00 лв. 258,00 лв.	270,00 лв. 270,00 лв.
1/8 страница – 125 мм/97 мм – 83 мм/147 мм	115,00 лв. 115,00 лв.	129,00 лв. 129,00 лв.	135,00 лв. 135,00 лв.
каре (83 мм x 50 мм)	30,00 лв.	43,00 лв.	45,00 лв.

2. Цени за реклама на първа и последна страница – по договаряне

3. Влагане на стандартни вложки с тегло до 20 г – 80 лв. за 1000 бр.

4. Влагане на нестандартни вложки – по договаряне.

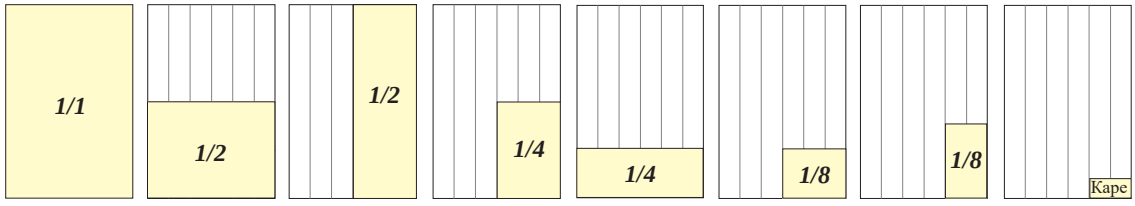

Научно-методическите списания на издателство „Аз-буки“

1. Цена за вътрешна страница (в левове)

Размер	Черно-бяло	+1 цвят	Пълноцветно
1/1 страница	90 лв.	130 лв.	180 лв.
1/2 страница	50 лв.	70 лв.	90 лв.
1/4 страница	30 лв.	45 лв.	70 лв.

2. Цена за реклама на втора корица: цена за вътрешна страница + 60% оскъпяване

3. Цена за реклама на трета корица: цена за вътрешна страница + 40% оскъпяване

4. Цена за реклама на четвърта корица: цена за вътрешна страница + 100% оскъпяване

5. Размер на една печатна страница в списанията на НИОН „Аз-буки”:

a. Обрязан формат: 167 мм x 233 мм **b.** Необрязан формат: 171 мм x 240 мм

6. Влагане на вложки – по договаряне.

Забележка:

Всички посочени цени са без ДДС.

Отстъпки при брой и обем публикации или комбинирана реклама в няколко издания на издателство „Аз-буки“ – по договаряне.

Тарифата е в сила от 1 юли 2017 г.